

nový život

9-10

Z OBSAHU

CÍRKEV A MODERNÍ SVĚT • MIKULÁŠTÍK: PŮVOD ČLOVĚKA PODLE MARXISMU A PODLE VĚDY • R. V. - F. S.: ROK ČTENÁŘE V ČSSR - 1963 • HEIDLER: CÍRKEV A »MÍROVÁ KOEXISTENCE« • ELISEJ: PRAVOSLAVNÁ CÍRKEV V RUSKU. • PRAŽSKÉ VSEKŘESTANSKÉ MÍROVÉ SHROMÁŽDĚNÍ • PO: JAK JE TO S KREMACÍ • TŘETÍ SNĚMOVNÍ ZASEDÁNÍ • Z DOPISŮ • STALO SE VE Vatikáně, v Československu, v exilu a jinde ve světě • NAŠE POVÍDKA: J. Š. BAAR, SVATOVÁCLAVSKÁ MSE V KLENČÍ.

ROČ. XVI • ZÁŘÍ-ŘÍJEN 1964

nový život

MĚSÍČNÍK CYRILOMETODĚJSKÉ LIGY PRO KULTURU A ŽIVOT Z VÍRY • VYDÁVÁ KŘESŤANSKÁ AKADEMIE V ŘÍMĚ • ADRESA REDAKCE A ADMINISTRACE: NOVÝ ŽIVOT, VIA DELLA CONCILIAZIONE, 1. ROMA-ITALIA. Řídí redakční kruh. Vychází 20. s označením následujícího měsíce. • Předplatné na rok 1964: V Itálii 1800 lir (podpůrné 2500 lir). Pro ostatní země 3 dol. (podpůrné 5 dol.) nebo stejná hodnota v jiné měně. Zaslání letecky účtujeme zvlášť a třeba je platit předem. Předplácí se v Itálii: pošt. slož.: C. c. post. 1-33428 Accademia Cristiana Cecoslovacca - Via della Conciliazione, 1. Roma (617) s pozn. NŽ 1964. • Z jiných evropských zemí (Belgie, Dánska, Francie, Holandska, Lucemburska, Německo, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko, Švýcarsko) a z Maroka můžete poukázat přímo na pošt. úřadě 1800 lir na: Nový život - Accademia Cristiana Cecoslovacca, Roma, Via della Con-

liazione 1. - Italia. • Z ostatních zemí mezinár. pošt. poukázkou, šekem, peněžním dopisem římské administraci (na jméno Mons. Francesco Planner), nebo našim zástupcům v jednotlivých zemích: Anglie: CML (P. Jan Lang S. J.), 114, Mount Street, LONDON, W. 1. — Francie: zasláním 15,— NF poštovní složenkou na adresu: Jaroslav Jáchym, 4, rue General Chappuis, Belfort; c/c 1724-81 Dijon. — Německo: zasláním 12 DM poštovní složenkou na: Karl Fořt, Konto München (8000), Nr. 151283. — Austrálie: CML (Dr. Stanislav Hofírek), 519, Dryburgh Str., North Melbourne, Vic. — Kanada: Zemská CML (Václav Vostřez), Box 541 Main P. O., Hamilton, Ont., nebo Czech Jesuit Fathers (Rev. V. F. Feřt, S. J.), 4605 West Broadway, Montréal 28, P. Qué. — USA: Rev. Jaroslav Tománek, Veseleyville, P. O. Grafton, No. Dakota.

Vita Nuova. - Mensile. • Con approvazione ecclesiastica. • Autorizzazione Tribunale Roma N. 3779 del 16-3-54. • Direttore responsabile: P. Vincenzo INSOLERA S. J.

CÍRKEV A MODERNÍ SVĚT

10. srpna byla uveřejněna první, s napětím očekávaná encyklika svatého Otce Pavla VI. Začíná slovy »Ecclesiam suam — Svou Církev Ježíš založil proto, aby byla milující matkou všech lidí, ale též rozdělovatelkou spásy...« Pavel VI. sám jí dal titul: »Cesty Církve«, způsob, jakým Církev splní dnes svůj úkol ve světě. Splní ho tím, že především prohloubí poznání sebe samé, tajemství, které v sobě skrývá — první část encykliky; z tohoto lepšího poznání sebe samé vyplyne touha srovnat skutečný stav Církve s obrazem, který o ní měl její zakladatel Kristus Pán, touha připodobnit se víc a více tomuto ideálu — druhá část. Církev se pak zamyslí, jakým způsobem jít do světa a mluvit mu o jeho věčném určení; svět přece zakusil hluboký vliv od křesťanství, je jeho dlužníkem, ale pak se od něho vzdaloval a nakonec se skoro od křesťanství odtrhl. Rozhovor Církve s dnešním světem — to je obsah třetí části encykliky. Sv. Otec ale nezapomíná ani na velké těžkosti, které souží lidskou rodinu: »na otázku míru mezi národy a sociálními třídami, na bídu a hlad, který tíží obyvatelstvo celých zemí, na vzestup mladých národů k nezávislosti a občanskému pokroku, na moderní filosofické směry a na křesťanskou kulturu, na smutné životní podmínky, v nichž musí žít tolik lidí a tolik částí Církve

— odpírají se jim práva svobodných občanů a lidské osoby — na mravní stránku otázky předlínění atd.« Otázce míru ve světě sv. Otec chce věnovat svou pozornost v rámci svého duchovního úřadu; a tedy bez jakéhokoliv zájmu čistě pozemského a způsobů výhradně politických; chce přispět k výchově svědomí lidí k postupu, který vylučuje jakýkoliv násilný válečný konflikt a který přeje pokojnému vyřešení vztahů mezi národy; bude pomáhat k harmonickému soužití a plodné spolupráci mezi národy tím, že bude hlásat vyšší lidské zásady, které dovedou zmírnit sobectví a vášně, z nichž pramení války. Sv. Otec chce zasáhnout, když se k tomu naskytne příležitost, aby pomohl svářícím se stranám dojít čestného a bratrského vyřešení sporu. »Nezapomínám, že tato láskyplná služba je povinností, kterou činí naléhavější vědomí mého poslání ve světě — spojit lidi bratrskou láskou, silou království spravedlnosti a pokoje, jež Kristus Pán začal svým příchodem na zemi.«

První a druhá část

První část encykliky tedy naznačuje vědomí, znalost, kterou Církev má mít o sobě, aby našla více světla a síly k splnění svého úkolu ve světě. Kristus Pán nabádá k bdělosti, a jeho napomenutí platí i pro Církev. Vědomí o své vlastní podstatě, o své

nauce a o svém poslání bude provázet Církev při jejím růstu. Toto zamyšlení nad Církví má svůj význam: např. vliv světa může v myslí katolíků způsobit nejasnost, ano i poblouzení, jak tomu bylo třeba s modernismem, který znamenal »epizodu vítězství psychologických a kulturních směrů, vlastních profánnímu světu, nad věrným a pravým výrazem nauky a směrnic Církve ... « K omylům vede dále jen částečná a nedokonalá znalost podstaty Církve. Církev jako skutečnost nadpřirozenou nelze studovat a posuzovat měřítky věd pozemských, přírodních. Otázkou podstaty Církve se zabývá sněm, tak pokračuje v práci I. vatikánského sněmu. Aby koncilu ponechal úplnou svobodu, sv. Otec v encyklice nauku o Církvi nerozvádí; odkládá své slovo v této věci na dobu pozdější a doufá, že bude moci jen potvrdit mínění koncilních Otců. Z koncilu a vůbec z tohoto zamyšlení Církve nad sebou samou sv. Otec očekává obnovení životního vztahu Církve se svým zakladatelem.

Jasnější a hlubší znalost Církve má vést Církev, to je její věřící, aby i její skutečná, pozemská tvářnost odpovídala vůli a přání jejího Božského zakladatele. » Církev nesmí zůstat nehybnou a lhostejnou vůči změnám, k nimž došlo ve světě. Po mnoha stránkách svět má na Církev vliv a klade podmínky pro její jednání. Církev, jak každý ví, není odloučena od světa, ale žije v něm. Proto členové Církve jsou jím ovlivňováni, vdechují jeho smýšlení, přijímají jeho zákony, berou na sebe jeho zvyky. Tento neustálý styk Církve s pozemskou společností vytváří pro ni jakoby neustálou problematickou situaci, dnes velmi vážnou. Z jedné strany křesťanský život musí být pořád na stráži před tím, co by ho mohlo oklamat, zprofanovat, udusit, musí se chránit před nákazou bludu a zla; z druhé strany ale křesťanský život se má nejen přizpůsobit způsobům myšlení a jednání, které jí pozemské prostředí nabízí a ukládá, když tyto způsoby se dají smířit se základními požadavky jejího náboženského a mravního programu, má hledět se k nim přiblížit, očistit je, zušlechťovat, oživit a posvětit. I po této stránce koncil má opravdu prozřetelnostní úkol v Církvi, vzal si za cíl očistit a obnovit tvářnost Církve; on, sv. Otec, chce v této obnově pomáhat. Obnova se nemůže týkat podstatného pojetí Církve ani jejích základních zřízení. » Nelze obviňovat naši svatou Boží Církev, jako by se zpronevěřila sobě samé.« Obnova, reforma Církve znamená utvrdit se v odhodlání uchovat v Církvi tvářnost, kterou jí vryl Kristus. Je třeba sloužit Církvi a milovat ji, jak je, se správným pochopením pro dějiny a s pokorným hledáním Boží vůle; Bůh je se svou Církví a vede ji, i když dopouští, aby byla porušena do jisté míry její čistota a aby její činnost byla oslabena lidskou slabostí. Obnova Církve dále nezáleží v tom, že by se Církev ve svém smýšlení a způsobu jednání zcela ztotožnila se světem. Sv. Otec zde varuje před naturalismem, který by mohl oslabit původní pojetí křesťanství; před relativismem, který vše ospravedlňuje a vše považuje za stejně významné, a tak podvrací všobecně platný ráz křesťanských zásad; touha přiblížit se profánnímu

Svatý Otec PAVEL VI. zavítal 11. srpna do ORVIETA; z tohoto města právě před 700 lety papež Urban IV. bulou *Transiturus* zavedl svátek Božího těla do celé Církve. Pavel VI. sloužil mši svatou před památným korporálem, který byl do Orvieta přenesen z nedaleké Bolzeny. R. 1263 putoval do Říma kněz Petr z Prahy; poutí si chtěl vyprosit osvobození od pochybností stran přítomnosti Krista Pána v nejsvětější Svátosti. Když v Bolzeně po proměňování konal liturgické lámání hostie, vytrysklo mu z ní tolik lidské krve, že zbarvilo korporál, oltářní plátna i oltářní kámen. Korporál i plátna byla na rozkaz Urbana IV. přenesena do Orvieta, kde se chovají dosud. Černé skvrny na korporále pocházejí z té doby.

prostředí a nechat se jím přijmout nás nesmí vést k tomu, abychom se zřekli způsobu života vlastního křesťanství. Církev žije ve světě, ale není ze světa. To však neznamená, že Církev má ustrnout v nehybnosti, v pouhém uchovávaní toho, co nám odevzdala staletí. » Obnovené mládí Církve bude záviset ne na změně vnějších zákonů, nýbrž na poslušnosti Kristu a na zachovávaní zákonů, které Církev stanovila, aby šla věrně za Kristem.« Sv. Otec zde jmenuje dvě věci, jimiž lze obnovit náboženský život: ducha chudoby, který je příznačný pro evangelium, a ducha lásky.

Rozhovor se světem

Třetí část, nadepsaná Rozhovor, mluví o tom, jakým způsobem Církev vstupuje do styku s dnešními lidmi, aby jim sdělila poselství spásy, které jí světil Kristus Pán. Rozho-

vor mezi Bohem a člověkem — což je podstata náboženství — byl přerušen prvotním hříchem. Kristus jej obnovil a Církev pokračuje v tomto rozhovoru s dnešními lidmi.

Rozhovor spásy začal Bůh ve své dobrotivosti; a Bůh jej vedl, třebaš nebylo žádných zásluh na druhé straně, bez ohledu na výsledky, jichž bude dosaženo. Nikdo nebyl nucen rozhovor přijmout; každý je svobodný přijmout poselství spásy, nebo je odmítnout. Podobně Církev: třebaš hlásá pravdy naprosto pravdivé a nanejvýš významné, nenutí nikoho. Vztah Církve k dnešnímu světu se tedy může připodobnit rozhovoru vedenému v duchu čestnosti, vzájemné úcty, laskavosti, bez odsuzování a urážlivých polemik. Nesmí být konán s nejasným kompromisnictvím stran našich křesťanských pravd a zásad. Irenismus a synkretismus jsou jen projevy skepticismu stran síly a obsahu Božího slova. Rozhovor musí být jasný a otevřený, musí být konán s láskou, s důvěrou a konečně s opatrností.

Církev se svým poselstvím se obrací ke všem lidem, nikdo není cizí jejímu srdci; nikdo není pro ni nepřítel, leč kdo sám by jím chtěl být.

» Vše, co je lidské, se nás týká; se všemi lidmi máme společnou přirozenost, to je život se všemi jeho dary, se všemi jeho problémy. Náš postoj zde ale je zcela nezištný, nemá žádný politický nebo hmotný zájem; je zaměřen k tomu, aby povýšil na úroveň nadpřirozenou, křesťanskou každou čestnou lidskou a pozemskou hodnotu; nemáme civilizaci, ale jsme její budovatelé «.

Církev a ateisté

» Mezi lidmi mnozí nevyznávají žádné náboženství; jiní o sobě říkají, že jsou ateisté; tímto svým vyznáním se holedbají a prohlašují je za svůj výchovný a politický program; ve své naivnosti a bezrozumnosti říkají, že tak osvobozují člověka od zastaralého falešného pojetí života a světa a že je nahrazují novým názorem, prý vědeckým, odpovídajícím požadavkům moderního pokroku.

To je nejsmutnější jev naší doby. Víme, že teorie, na níž se zakládá popření Boha, je nesprávná, že neodpovídá posledním a nezciitelným zákonům myšlení, že zbavuje řád ve světě jeho pevných a plodných základů; neuvádí do lidského života rozřešující slovo, ale slepé přesvědčení, které lidský život ponižuje, plní ho smutkem, které u základů ničí každý

sociální systém, který by se na něm chtěl budovat. Není to osvobození, ale tragédie, která hledí udusit světlo živého Boha. Ze všech sil proto budeme bojovat proti tomuto šířícímu se popírání Boha, a to v zájmu pravdy, pro posvátný závazek, který máme vůči Kristovu náboženství a jeho evangeliu, z lásky k osudům lidstva, v nezdolné naději, že moderní člověk dovede znovu odhalit v náboženství, jež mu poskytuje Církev, své povolání k civilizaci, která neumírá, ale která stále jde vpřed, k přirozené i nadpřirozené dokonalosti lidského ducha; ten se z milosti Boží dovede pokojným a čestným způsobem zmocnit pozemských statků a je mu dána naděje ve statky věčné.

Tyto důvody zavazují nás, stejně jako zavazovaly naše předchůdce a všechny, jimž záleží na náboženských hodnotách, abychom odsoudili ideologické systémy, které popírají Boha a pronásledují Církev; tyto systémy jsou často ztotožňovány s hospodářskými, sociálními a politickými režimy; mezi nimi zasluhuje zvláštní zmínky bezbožecký komunismus. Mohlo by se říci, že jejich odsouzení plyne ne tak z naší strany, nýbrž od systémů samých a od režimů, které je zosobňují, protože tam nacházíme naprostý protiklad co do idejí a i skutečné utlačování. Naše odsouzení je tedy ve skutečnosti více pláč obětí než nějaké slavnostní prohlášení.

Za těchto okolností nějaký rozhovor je jistě nesnadný, ne-li zcela nemožný; ale z naší strany se ani dnes neuzavíráme vůči osobám, které vyznávají systémy, o nichž byla právě řeč, a které se hlásí k oněm režimům. Pro toho, kdo miluje pravdu, diskuse je vždycky možná. Ale vnější překážky ji velmi ztěžují, protože není dostatečné svobody v usuzování a v jednání a protože i samých slov je dialektickým způsobem zneužíváno: nejsou zaměřena k hledání objektivní pravdy a k jejímu vyjádření, ale jsou ve službách předem stanovených sobeckých cílů.

Umlčená Církev

Z těchto důvodů dochází k mlčení místo k rozhovoru. Umlčená Církev např. mlčí, mluví jen svým utrpením, a s ní trpí i celé utlačené a skleslé občanské společenství; v něm práva ducha jsou vládci utlačena. Mlčení, volání,

utrpení a láska se stávají svědectvím, které Církev stále může podávat a které neudusí ani smrt. «

Církev musí hájit práva náboženství a lidské hodnoty; přesto však její mateřská starostlivost ji vede, aby se hleděla přiblížit i těmto nešťastníkům a prostřednictvím jejich nejistoty a vnitřního neklidu je vedla k sobě a k Bohu. Pavel VI. zde připomíná slova papeže Jana XXIII. z encykliky *Mír na zemi*, že nauky jednou vypracované zůstávají stejné, ale že hnutí z nich vzniklá mohou se změnit; » nezoufáme proto, že i oni jednou začnou s Církví nový kladný rozhovor «.

Mimokřesťanská náboženství

Sv. Otec se pak obrací k těm, kdo vyznávají náboženství mimokřesťanská; především k těm, kdo věří v jednoho nejvyššího Boha: k židům, mohamedánům, k vyznavačům velkých afrických a asijských náboženství; uznává jejich duchovní a mravní hodnoty a zve je k společnému šíření a obraně ideálů na poli náboženské svobody, lidského bratrství, kultury, charitativní práce a občanského řádu.

Odloučení křesťané

» Rozhovor s křesťany odloučenými od Církve, rozhovor ekumenický, už začal. Jsme ochotni v něm pokračovat. Ano, řadu rozdílných bodů, týkajících se tradice, duchovního života, právních předpisů a bohoslužby jsme ochotni podrobit novému studiu, abychom splnili oprávněná přání našich bratří křesťanů. Po ničem tak netoužíme, jako obejmout je v plné jednotě víry a lásky. Ale musíme též říci, že není v naší moci ustoupit stran celistvosti víry a požadavků lásky. Jsme si vědomi nedostatků a jistého zdráhání v této věci. Katolická Církev nyní se dala do práce, jak znovu nastolit jediný Kristův ovčinec; půjde vpřed trpělivě a ohleduplně. Neustále bude ukazovat, že výsady, pro které dosud někteří křesťané jsou od ní odloučení, nejsou ovoce ctižádosti nebo vybájené teologické spekulace, ale že pocházejí z vůle samého Krista; kdo je správně pochopí, vidí, že jsou k dobru všech, že prospívají společné jednotě, svobodě a křesťanské plnosti. Modlitbou a pokáním katolická Církev bude hledět se učinit hodnou vytouženého smíření a jednoty. «

Sv. Otec zde s bolestí poznamenává, že podle některých je překážkou sjednocení právě osoba

římského papeže, jeho primát cti a pravomoci, který Kristus dal Petrovi a který římsští papežové mají po Petrovi.

» Prosíme odloučené bratry, aby se zamyslili nad vratkostí tohoto názoru; a to ne tak proto, že bez papeže katolická Církev by nebyla tím, co je; ale protože kdyby v Kristově Církvi nebyl nejvyšší rozhodující Petrův pastýřský úřad, jednota by se rozplynula; nadarmo bychom ji pak hleděli znovu nastolit na základě zásad jiných než těch, které určil sám Kristus ... Ústřední článek svaté Církve neznamena duchovní pýchu nebo vládychtivost, nýbrž primát služby, lásky. Není to prázdná řečnická fráze, podle níž Kristův zástupce na zemi je služebník služebníků Božích. «

Sv. Otec pak ještě jednou vzpomíná na svou radost a dojetí, když se sešel v Jeruzalémě s cařihradským patriarchou Atenagorem; posílá pozdrav všem, kteří na zasedáních II. vatikánského sněmu zastupovali odloučené Církev. A nakonec se obrací ke katolíkům. I je zve k rozhovoru uvnitř Církve, k rozhovoru vedenému v duchu lásky a poslušnosti; tak máme společně obohacovat vnitřní životnost a svatost Církve. » Duch nezávislosti, kritizování a vzpoury se málo shoduje s láskou, která vede k soudržnosti, svornosti, pokoji v Církvi, a snadno mění rozhovor v diskusi, spor a rozdělení. «

Encyklika končí optimisticky: správně vedený rozhovor se světem, jak uvnitř Církve, tak i mimo ni, už začal. Je to důkazem, že Církev je víc živá než kdy jindy. Mnoho ale ještě zůstává vykonat: práce začíná dnes a nikdy nekončí. To je zákon našeho putování na zemi a v čase. Vykonat tuto práci je úkolem celé Církve.

Encyklice » *Ecclesiam Suam* « věnovali ve světě velkou pozornost, a můžeme říci vesměs kladnou nebo alespoň vyčkávající. Tři věci byly zvláště zdůrazňovány: otevřenost Církve vůči modernímu světu; slova lásky vůči odloučeným křesťanům, ano i vůči příslušníkům mimokřesťanských vyznání, výzva aby ve spolupráci s křesťany hájili společné nejvyšší přirozené ideály; a konečně jasné odsouzení bezbožického komunismu.

Pražský rozhlas oznámil vydání encykliky v pětiřádkové zprávě hned 10. srpna ve večerních zprávách. Na druhý den přinesl krátký komentář svého římského dopisovatele Ilji Šetlíka, který nejdříve rozmazával těžkosti rozhovoru Církve se světem, jak je sv. Otec v encyklice naznačoval, a pak opakoval komunistický pohled na encykliku: » Smysl rozhovoru má být ne výměna názorů, ale expanze a hegemonie katolictví. Z rozhovoru se vylučují lidé, kteří v Bohu ne-

PŮVOD ČLOVĚKA PODLE MARXISMU A PODLE VĚDY

Ve své knížce » Bilogie, filosofie, náboženství « (Praha, 1963) se Miroslav Rýdl velmi pohoršuje nad zdrženlivým postojem Církve vůči vývojové teorii. Rozčiluje se nad tím, že se jí kterýsi katolický spisovatel opovážil nazvat jen domněnkou, mluví ironicky o encyklice Pia XII. » Humani generis «, která nabádá k opatrnosti v přijímání nových názorů a požaduje, aby se na tomto poli přísně rozlišovalo : » na jedné straně fakta a na druhé hypotézy jen s nějakým stupněm jistoty « (str. 38).

Když se pan Rýdl vysmál Mojžíšově » báchorce « o vzniku světa a poukázal na » marné « a v jádře prý » pokrytecké « snahy Církve uvést ji v soulad s výsledky přírodních věd, přistupuje v třetí kapitole s důležitou tváří vědátora k řešení moderních biologických problémů, zvláště původu člověka. Tato práce však, která (jak uvidíme) působí všem badatelům nemalé těžkosti, není pro marxistu nějak zvlášť tvrdým oříškem. Naopak, dát odpověď na tuto otázku je mu hračkou, protože zde už na všechno přišli a všechno uspokojivě vysvětlili Karel Marx a Bedřich Engels. Tito dva mužové se prý již » zamysleli nad tím, co člověka vyděluje ze živočišné říše skutečně, co jej polidšťuje, a současně nad tím, které rysy a stránky lidské společnosti a lidí vůbec můžeme jako možnost nalézt již v říši živočišné. Ve vyřešení této otázky spočívá jedna z největších zásluh marxismu « (str. 54). Při této vzpomínce se Rýdl rozlítostňuje nad Karlem Darwinem, jehož genius by prý byl jistě dal též odpověď na tuto palčivou otázku, kdyby mu v tom nebyla bránila » třídní omezenost, která mu nedovolovala přijmout Marxovu pomocnou ruku, ačkoliv byla nabízena « (str. 54).

A tak s pomocí knížky » Podíl práce na vzniku člověka z opice «, pocházející z pera » moderního «

---

věří. « A hned dodal, že se tím Pavel VI. liší od svého předchůdce ; úplně přehlédl úryvek z Janovy encykliky Mír na zemi, že totiž i Pavel VI. je ochoten pokračovat v rozhovoru v naději, že druhá strana jednou uzná svůj omyl.

Lidová demokracie z 11. srpna přinesla delší obsah encykliky, a třeba přiznat, dost odvážný, nezfalšovaný, jak bychom to snad byli čekali. Nezamlčuje slova encykliky, že Církev i nadále odmítá a odsuzuje systémy, které » popírají Boha a utlačují Církev «, a otevřeně zde uvádí i bezbožecký komunismus. Naproti tomu v redakci Katolických novin se ukázali méně statečnými : v krátké zprávě se spokojili s heslovitým obsahem encykliky a se slovy sv. Otce, že bude pracovat o mír mezi národy.

Friedricha Engelse, se pouští autor s vervou do vysvětlování. Dovídáme se od něho s údivem celkem toto : Na konci třetihor došlo k silnému a poměrně náhlému ochlazení, které zasáhlo drtivě zvířenu i rostlinstvo. Tropicke pralesy, v kterých si vesele skotačila stáda opic živící se lesními plody, ustoupily k jihu. S nimi samozřejmě se přestěhovaly i opice, ale ne všechny. Jen jedné části (zřejmě té chytřejší a obratnější) napadlo se stáhnout blíž k rovníku, kde mohla vést dále svůj zahálčivý a bezstarostný život. Z této prozíravější skupiny se prý vyvinuly dnešní antropomorfní opice. Jiná část zatím však nestačila se přestěhovat a na neštěstí se neuměla ani přizpůsobit novým životním podmínkám. To vedlo ovšem k jejímu zániku. Konečně ještě jiná skupina, která Rýdla především zajímá, zůstala sice na starém místě, ale na rozdíl od předcházející skupiny se začala přizpůsobovat novým poměrům. Toto přizpůsobování přivedlo opice k tomu, že se z nich stali nakonec lidé.

Jak se udál tento obrovský skok od čistě hmotného smyslového života k člověku, nositeli rozumové činnosti, řeči, umění, náboženství, mravního zákona a vysokých abstraktních věd ? Podle marxistů se to stalo velmi jednoduše, i když ne zcela rychle a bez námahy. Opice totiž, které se bez lesů octly náhle na zemi, byly nuceny si především hledat nové zdroje obživy. Začaly proto vyhrabávat ze země kořínky, pak začaly sahat vděčně po larvách, ponravách a vůbec po hmyzu, až skončily lovem drobných hadů a ještěrek. Nutnost chránit se proti nebezpečí je vedla ke hbitějšímu pohybování na zadních končetinách a tím i k vzpřímené chůzi. Přední končetiny, které byly tím uvolněny, začaly plnit jiné úkoly, staly se z nich tak ruce a vedlo to k práci. Kromě toho všelijaká nebezpečí nutila tyto živočichy též k tomu, aby se spolčovali k obraně, což dalo podnět ke kolektivnímu způsobu života. » Jednota těchto všech činitelů — praví Rýdl — které se změnily v životě pradávných opic vedla pozvolna k tomu, že se vlivem masité potravy začal rychle rozvíjet mozek, kolektivní život vedl k posilování nutnosti dorozu-

mívat se a tedy postupně ke vzniku řeči « (str. 56). Je-li zde však jednou vyvinutý mozek a řeč, pak celý další technický a kulturní vzestup je velmi snadný. Tak tedy došlo k účelné činnosti, k práci, k zhotovování výrobních nástrojů, a to bylo rozhodující. » Jedině na základě práce, výroby výrobních nástrojů, byl tento skok (od opice k člověku) možný « (str. 56).

A jak se doloží paleontologicky tento přechod? I zde je pro marxistického autora vše jasné: » Člověk se vyvíjel v linii, již charakterizují skupiny: australopithecus (lidoop), pithecantropus (opočlověk), neandrtálec (pračlověk), homo sapiens fossilis (předvěký člověk) a homo sapiens (současný člověk) « (str. 59).

To je tedy ve zkratce řešení otázky o původu člověka, jak nám je předkládá marxistické pokrokové bádání. Co nám však říkají o těchto problémech ne Marx a Engels (lidé minulého století), ale současní přírodovědci, o nichž se dá předpokládat, že přistupují ke své vědecké práci, přece jen s větší svobodou ducha než kontrolování a usměrňování badatelé marxističtí?

Věda a vývoj

První dojem, který si člověk odnese z výsledků svobodného bádání, je rozličnost mínění v nejrůznějších bodech celého problému. Vážný vědec totiž nepřijímá ve své práci předpisy ani od Marxe ani od politbyra, nýbrž jde vlastní cestou a předkládá prostě to, k čemu se na svém badatelském poli propracoval. Proto též tato rozdílnost a často i protichůdnost názorů nám může být jen znamením usilovnosti, s níž se moderní věda snaží vyrvat přírodě její tajemství.

Tak vidíme při probírání novější vědecké literatury, že je už dost těžko stanovit přesněji dobu »hominizace« (tj. vzniku pravých lidských jedinců). Někteří biologové ji kladou na hranici geologické přítomnosti; na přechod mezi třetihorami a čtvrtohorami, a to buď do pliocénu, nebo do doby ledové (tak kupř. H. Weinert, von Eickstedt, E. Fischer). Jiní zase odsunují tuto rozhodující událost do třetihor, do miocénu nebo do pliocénu (Abel, Gregory, Naef), do oligocénu (H.F. Osborn) anebo dokonce až do jejich počáteční fáze, eocénu

(Westenhöfer). Toto poslední mínění vede přes mnoho přechodných článků k domněnkám, jež zastávají velmi časně osamostatnění lidské vývojové linie, a dostává se tak až na samou hranici vědecky obstojných názorů.

Nemalý rozdíl vládne též v názorech o stupni biologické příbuznosti mezi člověkem a vyššími primáty (lidoopy). V této věci je množství domněnek tak veliké, že je sotva možné je vypočítat. Tak kupř. H. Weinert je přesvědčen, že člověk šel nejdéle společnou vývojovou cestou se šimpansem. Osborn naproti tomu myslí, že je třeba předpokládat velmi časně oddělení anthropoidů od hominidů (tj. lidské skupiny) a snaží se dokonce nahradit označení »opočlověk« mírnějším výrazem »pravěký člověk« (dawn man). Povšechně se dá říci, že evropští badatelé pokládají většinou šimpanse za našeho nejbližšího příbuzného ze skupiny primátů, kdežto Američané dávají přednost gorile. Nechybějí však tu a tam ani ti, kteří pomýšlejí na orangutana nebo gibona. Podle toho by byli našimi předchůdci druhy specializované na šplhavý nebo věsivý život na stromech. V poslední době však nabývá stále více půdy domněnka odvozující lidskou větev od úzkonosých pravěkých opic (zv. catarrhinae). Ono rozvětvení by se v tomto případě událo v posledním období třetihor (v pliocénu), přibližně před 10 milióny let. Při pohledu na tento stav bádání není se opravdu čemu divit, mluví-li vážní zoologové, jako např. Remane, profesor na universitě v Kielu, o »názorovém chaosu v otázce lidské fylogeneze«.

O nic lépe si nestojí ostatně dnešní věda ani v popisování prostředí, v kterém snad vznikl první člověk. Jsou-li někteří přírodovědci přesvědčeni, že byli naši předkové donuceni sestoupit se stromů pro řídnutí pralesů, miní naproti tomu druzí, že je k vzpřímené chůzi (nutnému to předpokladu hominizace) mohly donutit jen pláně mořského pobřeží nebo travnatých luk. Jiní zase zastávají názor, že nejvhodnějším přípravným cvičištem pro pračlověka bylo pravděpodobně skalnaté území s mírným porostem, které skýtalo hojnost příležitostí ke šplhání. Poměrně nedávno bylo též proneseno mínění, že tvor fyzicky tak málo vyvinutý a bezbranný se mohl vyvíjet se zdarem jen v optimálním prostředí připomínajícím zahradu, jež bylo s to uchránit ho hrůz boje o život.

Dědičnost a mutace

Do tohoto živého dialogu o člověku zasahuje nyní čím dále tím více též moderní genetiky svým bádáním o zákonitostech, možno-

stech a hranicích dědičnosti. Hovoří se tu o mutacích (tj. změnách) v chromozomech a v celém dědičném ústrojí, jež snad přivodily vznik lidské bytosti. Kolik nám toho však za nynějších podmínek může říci toto vědní odvětví? E. Fischer poukazuje na velikou nejistotu, která zde vládne: » Jak si máme představovat mutace potřebné ke vzniku člověka, je dnes ještě zcela otevřená otázka. « Podobně se vyjadřuje i A. Portmann, který ve své nedávne publikaci » Biologie und Geist « (1963) shrnuje výsledky genetického bádání do těchto vět: » Bádání o mutacích je dnes v plném vývoji a teprve budoucnost nám ukáže, kolik toho budeme jednou vědět o tajemství vzniku nových forem života. Dnes známe již větší řadu náhlých změn v organizaci živočichů, změny dědičné a stabilní povahy, jež my všichni jmenujeme všeobecně mutacemi. Do jaké míry nám zatím tyto objevy vysvětlují ony skutečnosti, jež se naskýtají našemu zraku probádáváním fosilních stop života a bohatství dnešních živočišných forem, je velmi sporné. Četné varianty mutačních teorií — mám vždy na mysli jen takové, o nichž se disputuje mezi biology v oblasti skutečně vědecké práce — se dají seskupit kolem dvou pólů. Při jednom z nich stojí veliký počet badatelů, kteří věří, že mutace, jež jsou experimentálně dostupné, dávají možnost pochopit v principu všechny změny vyskytnuvší se v živočišných formách a pochopit je s celým fenomenem vývoje, takže je v podstatě možné učinit si pojem i o vzniku člověka.

Mínění jiných

Na druhé straně však stojí vědci, kteří myslí, že mutace, jež jsou nám experimentálně dostupné v laboratorních pokusech, dávají sice možnost vysvětlit varianty v mezích úže ohraničeného kruhu forem, jako např. vznik ras nějakého druhu, variace barev, snad dokonce i změny v rámci třídy. Jsou však toho mínění, že vysvětlovací hodnota dnes známých mutací je velmi omezena, a že pro vznik význačnějších novotvarů je nutno předpokládat činitele a dění, jež dosud neznáme... Tento stav věci dává zřetelně najevo toto: vývojové bádání je v plném proudu; ještě nedospělo k výsledkům, jež by stály mimo jakoukoliv diskusi. Proto též při všech úsudcích zde hrají roli ještě základní otázky o pojetí živého organismu, které samy mají své poslední kořeny mimo oblast vědecké práce « (str. 59-60).

Otázka je stále otevřená

Jak je vidět, v celém dnešním bádání o původu člověka panuje ještě veliká různost mínění. Zdá se, že je zde více tápání a nejistoty než přesně ověřených vědeckých fakt. A kdybychom se ptali dále, dověděli bychom se, že ani na jiných úsecích vývojové theorie není tomu lépe. Jak je něco takového vůbec možné? Má tato různost v názorech snad nějakou svoji hlubší příčinu?

Tato příčina opravdu existuje a záleží v této skutečnosti: Celé vývojové bádání obsahuje v sobě nutně zárodky nejistoty, protože vlastní fylogenetický proces, celá genealogická souvislost čili pokrevní příbuznost mezi organismy se nedají přímo exaktně pozorovat. Toto exaktní pozorování skutečnosti je nemožné, protože — jak vtipně poznamenává známý katolický anthropolog P. Overhage — u žádného z fosilních nálezů není přiložen jeho rodný list s přesným popisem předků. To, co může dnešní věda při svých rodokmenových konstrukcích výhradně a přímo pozorovat, jsou podobnosti forem, čili tvarové příbuznosti, nikoli však pokrevní příbuznosti nebo skutečné historické spojitosti. Proto též všechny vědecké výpovědi o těchto formálních podobnostech jsou vždy jen výkladem tvarového příbuzenství ve smyslu pokrevního svazku. Avšak, jak je známo, interpretace nálezů mohou být rozdílné, často i protichůdné. To je tedy pravá příčina velikého množství názorů, které nás v předchozí části tohoto článku snad i trochu udivovalo. Tímto zjištěním se nám však dostává zároveň i nového velmi důležitého pohledu na celé evolucionistické myšlení. Tvrzení totiž o existenci vývoje živočišných a rostlinných druhů se neopírá o přímé exaktní pozorování, nýbrž jen o výklad určitých pozorování; je to tedy výklad určitých nálezů, vědecká domněnka k vysvětlení nesmírné bohatosti tvarové rozmanitosti a příbuznosti, s kterou se setkáváme v říši živých organismů.

Mají-li se však věci takto, pak je jen příkazem zdravého rozumu určitá opatrnost a zdrženlivost v přijímání nových názorů o původu lidského těla, protože znamenají vždy jenom více nebo méně podložené výklady skutečnosti, a mohou se během doby snadno změnit. Nabádá-li proto Církev k tomuto obezřetnému

postoji, není to znevažování vědy — jak si patrně myslí M. Rýdl —, nýbrž jen realistické posouzení situace.

Dá budoucnost odpověď?

A nakonec se nám po tomto stručném přehledu naskytá ještě otázka: Jaké naděje můžeme skládat do budoucnosti? Podaří se kdy přírodovědě rozřešit otázku našeho původu? Toto řešení je velmi těžko očekávat jen a jen od přírodovědy, protože lidská bytost má kromě stránky homtné, čistě fyzické, ještě jiné dimenze. Proto též marxistická věda, jež má v lecč.ms značně zúžené zorné pole a lpí strnule na minulosti (na autoritě Engelsově), je k podobnému úkolu neschopná. Její vysvětlování fylogenetických souvislostí mezi člověkem a primáty nebere vůbec zřetel na novější objevy; její jednostranné zdůrazňování práce a různých vnějších činitelů, jež prý vedly k hominizaci, skýtá jen řešení zdánlivé, verbální, kdežto vlastní problémy ve skutečnosti obchází. Tak např. tvrdit, že příčinou vzniku řeči byla jen potřeba něco sdělit, znamená vyhnout se odpovědi. Vždyť zde právě běží o vysvětlení této potřeby, tj. o vysvětlení zcela nového fenomenu přemýšlení, psychického intelektuálního života! Říci pak, že pitecathropus si začal zhotovovat nástroje a tím začal být člověkem, znamená vzdát se vysvětlení, poněvadž se neuvádí ani jediná dostatečná příčina toho, jak se tento tvor mohl najednou stát schopný promyšlené, účelné činnosti.

Z druhé strany však není pochyby o tom, že pravá věda, prostá všech předsudků a komplexů, bude moci vnést s rostoucími paleontologickými objevy poněkud více světla do otázky původu našeho fyzického organismu. Bude to však takové bádání, které místo aby jako buldozer zahlazovalo kdejaký rozdíl mezi zvířetem a člověkem, uzná celou skutečnost tak, jak je, pokorně se před ní skloní a bude se snažit ji pochopit.

F. Mikuláščík

Blahopřejeme ze srdce novému slovenskému biskupovi, jezuitovi mons. PAVLU HNILICOVI, žijícímu v Římě. Už dříve byl vysvěcen na biskupa, ale toto svěcení bylo uveřejněno až v půli června. Jeho práci pro Církev za železnou oponou budeme provázet svými horlivými modlitbami. Ad multos annos!

Tak vypadal oltář SV. VÁCLAVA v původní Konstantinově basilice sv. Petra. Malbu — asi z 16. stol. — najdeme v jedné kapli v kryptě nové baziliky spolu s latinským nápisem, že oltář dal postavit olomoucký biskup Hynek (zemřel v Římě r. 1333 a byl pochován někde u sv. Petra): ALTARE SANCTI VINCISLAI REGIS BOHEMIAE AB HINCO EPISCOPO OLMUCENSI. Jsou znázorněni: sv. Prokop, Karel IV., sv. Václav, Jan Očko z Vlašimě (?) a sv. Vojtěch.

Již ve 13. věku nesla pečeť, kterou komorník pohá-něl k (vrchnímu zemskému) soudu (v Praze) výmluvný nápis: » Soudní pečeť celé země svatého Václava, vévody Čechů. Svatý Václav povolává k soudu ». A nesla i obraz světcův podobně jako od 11. věku mince přemyslovské. Bylo to podobné jako u Hradu pražského, který jakožto » castrum S. Venceslai « dostal zcela zvláštní postavení a přispěl svou svatozáří podstatně k vytvoření Prahy jako nepochybného ohniska českého státního a národního vědomí. Do ochranného stínu svatého patrona a dědice země postavilo se tak i právo svobodných Čechů a jeho nadzemská záře dodává územnímu společenství váhy zcela zvláštní, které se přirozeně podřizuje stejně král jako nejnižší obyvatel v solidaritě společného vědomí nad ně všechny povznesenému.

Josef Šusta v knize Karel IV.

Poslání Konstantina a Metoděje (1) na Moravu bylo důležitou nábožensko-politickou událostí, na níž mělo zájem Byzancium, Řím, Francská říše a ostatní slovanské národy. Jejich cesta do Říma zvláště dobře vyjadřuje jejich poměr k Apoštolské stolici v okamžiku, kdy jejich učitel a přítel, cařihradský patriarcha Focius, se octl v známém konfliktu s papežem Mikulášem I.

Od životopisce Konstantinova se dovídáme, že papežské pozvání k návštěvě Říma je zastihlo v Benátkách. Po vypsání, jak jeho hrdina porazil nepřátele slovanské liturgie svými výmluvnými důvody, dodává prostě: »Papež v Římě o něm slyšel a poslal pro něho.« Při svém příchodu do Říma byl přijat »apoštolským« Hadriánem II., který mu vyšel v ústrety s obyvatelstvem, poněvadž se dověděli, že s sebou přináší ostatky sv. Klimenta, mučedníka a římského papeže (kap. XVII).

Životopis Metodějův a jedna italská legenda přisuzují toto pozvání papeži Mikulášovi. Ten zemřel 11. listopadu 867 a Hadrián II. byl nastolen 14. prosince téhož roku. To nám dává spolehlivou oporu pro datování cesty obou bratří. Život Konstantinův naznačuje, že papežské pozvání zastihlo bratry v Benátkách. Muselo to být v pozdním podzimu nebo na začátku zimy 867, a dorazili tedy do Říma ne-li v prosinci 867, tedy v lednu 868.

Zůstává nejisté, zda bratři měli v úmyslu návštěvu Říma, když odcházeli z Moravy, nebo zdali se zastavili v Benátkách proto, aby tam vstoupili na loď do Konstantinopole. Historikové a slovanští filologové, kteří se zabývali problémy obklopujícími činnost obou bratří, se dosud nedobrli spolehlivé odpovědi. Oprávněně se smíme tázat, bude-li kdy dána konečná odpověď, protože cesta bratří spadá do stejné doby, kdy události v Římě a Cařihradě položily temné stíny do styku obou částí Církve. Bulhaři se odloučili od byzantského patriarchátu a Boris opět požádal Ludvíka Němce a Řím o latinské misionáře. Mikuláš I. uvítal tu příležitost a jeho kněží za vedení Formosa, biskupa portského, a Pavla, biskupa populonského, byli

(1) Je to část kapitoly nové knihy o poslání svatých Cyrila a Metoděje.

tak nadšeně uvítani Borisem, že dokonce propustil francké duchovní, vedené Hermanrichem, pasovským biskupem. Borisovi také připadal pastýřský list, zasláný papežem, v němž mu odpovídal trpělivě na všechny jeho naivní otázky, užitečnější než učená řeč, kterou mu poslal r. 865 patriarcha Focius. Následkem této »římské invaze« do byzantského misionářského území bylo svolání koncilu Focium r. 867, který zavrhl některé latinské zvyklosti zavedené do Bulharsku, především přídavek slova *Filioque* do Nicejského vyznání víry.

Zavrhl těž papežův počín a rozhodl požádat západního císaře Ludvíka II., aby Mikuláše sesadil. Akta sněmu se však již nedostala Ludvíkovi II. do rukou, poněvadž 14. září téhož roku se stal císařem Basil I. vraždou Michala III. (který ho učinil svým spolucísařem), a aby získal podporu odpůrců Michalových i Říma, sesadil Focia a znovu nastolil na stolec patriarší Ignáce (2). Tyto události ovlivnily mnoho badatelů zabývajících se dějinami obou bratří; z náboženské předpojatosti je chtěli oddělit od Focia, odsouzeného Mikulášem, a postavit je pokud možno do nejtěsnějšího styku s papežstvím.

Když však bratři opouštěli Moravu, a ještě za svého pobytu v Benátkách, nemohli být dosud dobře informováni o všem, co se sběhlo v Cařihradě a v Římě. Mohli se dovědět o nepřátelském postoji Mikuláše I. k patriarchu Fociovi a snad také o změně stanoviska bulharského Borise. Zprávy o koncilu a o změnách v politické a náboženské situaci v Byzanci se dostaly do Říma, jak dále uvidíme, teprve r. 868. Když tedy odcházeli z Moravy, považovali Focia ještě za pravoplatného cařihradského patriarchu. On s Michalem III. a Bardasem zorganizoval moravskou misii.

Jedna věc se zdá jistá; že oba bratři považovali své působení na Moravě za skončené a opouštěli zem nadobro (3). Tomu nasvědčuje

(2) Podrobnosti v mé knize *The Photian Schism. History and Legend* (Cambridge 1958), str. 91-131.

(3) To pravděpodobně má na mysli Metodějův životopisec, když praví (kap. V): »a po třech letech se navrátili z Moravy, ponechavše tam vyučené

také přání Rostislavovo odměnit je za výsledky jejich činnosti v jeho zemi. Konstantin, jak píše jeho životopisec, odmítl zlato a stříbro a požádal o propuštění 900 zajatců. Životopisec popsal podobným způsobem odchod bratří na konci jejich posláni k Chazarům (kap. XI).

V kap. VII vypráví Metodějův životopisec, jak Konstantin prosil před smrtí bratra, aby se vzdal svého úmyslu navrátit se do svého kláštera na hoře Olympu a raději pokračoval v misijním díle. Tak se potvrzuje, že se Metoděj chtěl vrátit do svého kláštera. Konstantinova žádost může být jen výtvozem Metodějova životopisce. Autor Konstantinova životopisu pravděpodobně mohl věrněji zachytit poslední slova svého hrdiny. Nezmiňuje se však o ničem takovém. Naopak praví, jak Metoděj po smrti bratřově žádal papeže o dovolení, aby směl přenést jeho tělo do Byzancia k pohřbení ve svém klášteře. To bylo přání jejich matky. Opět se tu jasně ukazuje, že Metoděj byl rozhodnut k návratu domů do kláštera.

Je tedy velmi pravděpodobné, že se bratři zastavili v Benátkách při návratu do Cařihradu po moři. Konstantinovo zdraví již tehdy bylo asi podlomeno, a to mohl být důvod, proč se rozhodli pro cestu po moři. Možná, že se domnívali, že budou moci pokračovat ve své činnosti jako učitelé Slovanů i v Cařihradě.

Co však žáci, kteří byli s nimi? Chtěli je snad dát vysvětit v Cařihradě? Je to možné. Jedna okolnost podporuje takový výklad. Rostislav je jistě informoval o tom, že požádal Mikuláše I. o hierarchickou organizaci ve své zemi a že jeho žádost byla zamítnuta. Znali zaujetí franckých biskupů proti jakékoliv církevní nezávislosti Moravanů. Rostislavovo politické postavení bylo silnější a mohl si dovolit novou žádost do Cařihradu a opakovat svoji žádost o biskupa nezávislého na francké hierarchii. Bratři jistě vybrali jednoho nebo více kandidátů pro biskupství.

Jedna námitka však brání tomuto vysvětlení. Bratři s sebou nesli ostatky, o nichž se domnívali, že to jsou ostatky sv. Klimenta, římského biskupa. Nedokazuje to snad jejich úmysl donést

žáky. Vynechává zmínku o pobytu v Panonii, asi čtyřměsíčním, jak snad napovídá Konstantinův životopisec (kap. XV). Francouzský překlad obou životopisů v mé knize *Les Légendes de Constantin et de Methode vues de Byzance* (Praha 1933), p. 359 a násl.

je do Říma? Potom také bylo touhou mnoha zbožných lidí z Byzance putovat do Říma, kde byli pohřbeni svatí Petr a Pavel a jenž je sídlem prvního patriarchy. Proti tomu, co se často věřilo, v Byzanci nebylo v té době v náboženských kruzích nepřátelství vůči Římu. Známe mnoho byzantských poutníků do Říma a několik řeckých klášterů byzantských mnichů bylo v samém středu Říma (5). Nesmíme však ani zapomenout, že celá jižní Itálie byla stále ještě pod byzantskou svrchovaností. To vše by mohlo nasvědčovat, že bratři toužili vydat se na pout do Říma a vrátit se do Cařihradu přes Řím a jižní Itálii. Kdyby papež byl odmítl splnit přání Rostislavovo o biskupa a kdyby neuznal jejich liturgické novoty, mohli ještě vždy získat v Cařihradě, co chtěli.

Chtěli-li však skutečně jít do Říma, proč vyzvání papežovo, aby ho navštívili? Mikuláš se jistě dověděl dávno předtím o jejich působení na Moravě a v Panonii. Jistě pochopil, že byzantská misie by nebyla nikdy dosáhla Moravy, kdyby byl vyhověl Rostislavově žádosti v roce 862. V Bulharsku si s Byzancí konkuroval a v Chorvatsku i s Franky, kde založil biskupství v Ninu asi r. 860 a přímo je podřídil své pravomoci. Pomýšleli-li bratři na návštěvu Říma, byl by se to dověděl, a pak by nebylo nutné je pozvat. Zdá se více pravděpodobné, že se dověděl o jejich plánu vrátit se do Cařihradu, když v Benátkách čekali na loď. Na podzim 867 Mikuláš těžce onemocněl a pozvání bylo jedním z jeho posledních činů. Musel tuto iniciativu považovat za velmi důležitou, činil-li ji téměř ze smrtelné postele.

Pokud se týká ostatků sv. Klimenta, mohli je velmi dobře vzít s sebou nazpět do Cařihradu. Část z nich byla Konstantinem ponechána v Chersonu. Z primární ruské kroniky se dovídáme, že Vladimír, první ruský vladař, je přenesl do Kyjeva po svém křtu roku 988 spolu s ostatky jeho žáka Phoeba, spolu s několika kněžími,

(4) Tak se domnívá F. Grivec, » Vitae Constantini et Methodii«, *Acta Academiae Velehradensis* 17 (1941), str. 170 násl.

(5) Viz moji knihu *Les Légendes*, str. 292, 293, seznam byzantských poutníků do Říma, tamtéž, str. 286-290, jména jedenácti řeckých klášterů v Římě. Také srov. A. Michel, » Die griechischen Klostersiedlungen zu Rom bis zur Mitte des 11. Jahrhunderts«, *Ostkirche Studien* 1 (1952), pp. 32-45.

LONDYN. — P. Jan Lang světlí prapor Čs. obce legionářské (viz str. 205).

posvátnými nádobami a ikonami (6). To se dalo očekávat. Místní křesťané měli právo podílet se na tomto skvělém objevu. Mimoto Konstantin opustil Cherson nadobro. Nedovídáme se však, zdali část ostatků zůstala v Cařihradě, pravděpodobně poněvadž Konstantin zamýšlel je přinést nazpět po skončení svého poslání na Moravě (7). Považoval sv. Klimenta za patrona své misie.

Dorozumění s Římem by bývalo nutné, pomysleli-li již tehdy oba bratři na připojení Panonie k moravské diecézi, jež měla být zřízena. Kocelovo území bylo spravováno arcibiskupem salcburským skrze arcikněze jím poslané. Až tam jistě sahaly hranice římského patriarchátu a každá změna církevní organizace v této zemi mohla být provedena jen papežem.

Avšak poslání bratří bylo omezeno pouze na Moravu. Muselo to být pro ně příjemné překvapení, když zjistili, jak velký zájem se projevil o jejich novoty v zemi Kocelově; myšlenka nezávislé diecéze pro jeho zemi nebyla však jejich, nýbrž Kocelova, a zrodila se později v úplně jiných podmínkách. Po výuce dostatečného počtu žáků na Moravě a v Panonii v slovanském písmě považovali své poslání za skončené. Pomýšleli dosáhnout biskupského svěcení pro jednoho nebo více svých vybraných

(6) *Pověst Vremennych Let*, vyd. D. C. Lichačev (Moskva 1950), str. 80. Srov. J. Bujnoch, *Zwischen Rom und Byzanz*, str. 150 (německý překlad). Klementův žák Phoebu je jmenován ve svém legendárním Martyrium, DG 2, col. 631.

(7) Není žádný jasný důkaz, byly-li nějaké ostatky sv. Klimenta uchovávány v Cařihradě.

žáků, ale jen pro Moravu, kde hierarchická situace nebyla tak jasná jako v Panonii a kterou, jak se zdálo, Řím nechtěl ustavit.

Když mám toto všechno před očima, přikláním se raději k výkladu, že bratři byli na zpáteční cestě do Cařihradu a vyčkávali v Benátkách příležitost k nalodění. Nebylo to příznivé období k cestování po Jadranu. Možná, že plánovali dorazit do Benátek dříve, ale zdrželi se dlouho v Panonii, kde byli tak dobře přijati.

Okolnost, že doba byla pro bezpečnou plavbu příliš pokročilá, mohla také mít vliv na jejich rozhodnutí přijmout pozvání papežovo a jít do Říma. Mohli v cestě pokračovat na počátku jara, kdy cestování po moři bylo bezpečnější. Ačkoliv byli byzantští vlastenci, přece vůči Římu necítili záští. Je nutno opět zdůraznit, že toto cítění v první polovině devátého století nebylo v Byzanci ještě všeobecné.

Slavné přijetí bratří v Římě je Konstantinovým životopisec připisováno okolnosti, že přinášeli ostatky sv. Klimenta. S hořícími svícemi jim vyšel vstříc papež s římským lidem z bran města a dovedli je asi do chrámu sv. Klimenta, kde byly ostatky vystaveny k veřejnému uctívání. Životopisec vypočítává i některá zázračná uzdravení lidí dovolávajících se světcovy přímlyvy.

Bratři přibyli do Říma v době, kdy nebylo dosud jasné, jaké stanovisko papež zaujme k byzantskému problému. Byly určité náznaky, že Hadrián II. bude smířlivější vůči Fociovi, který, jak se předpokládalo, byl dosud na patriarchálním trůně (8). V Římě se projevovala jakási nespokojenost s Mikulášovou východní politikou, jak to naznačuje bibliotekář Anastázus v dopise Addovi, biskupu viennskému (9). Řečtí uprchlíci v Římě, kteří byli příčinou Mikulášova nesmiřitelného postoje k Fociovi, byli znepokojeni možností obratu papežské politiky. Hadrián II. považoval za nutné uvolnit napětí a uspořádal pro ně hostinu v únoru 868 (10).

(Dokončení)

(8) Podrobnosti v mé knize *The Photian Schism*, str. 130 násl. Zacharias z Anagni, papežský legát na synodě r. 861, zavržené Mikulášem, se smířil s Hadriánem stejně tak jako jiní biskupové upadlí v nemilost Mikulášovu. *Liber pontificalis*, vyd. Duchesne, II, str. 175.

(9) *M.G.H. Fp.*, VII, str. 400 a násl.

(10) *Liber pontificalis* II, str. 176.

CÍRKEV VE SVĚTĚ

(Z projevu sv. Otce ke kardinálům 24. června)

Bohužel ne všude situace Církve je normální a klidná. Vy víte, kde, jakým způsobem a proč. Naše starostlivost a pozornost se neustále obrací zvláštním způsobem k zemím, v nichž se Církev, věřící a náboženský život setkávají s těžkostmi a protivenstvími, z důvodů ideologických, nebo protože tam existují zákony bránící činnosti Církve, nebo protože tam ji *de facto* omezují.

Bylo by tolik důvodů odsoudit znovu omyly, z nichž vyplývají ony systémy; přece jen chceme dnes i v této věci posílit svou důvěru v Boha, a s ní též nezaujatost v úsudku a blahosklonnost a dobrou vůli vůči všem, kdo budou chtít čestně a ochotně vyřešit otázky, které působí bolest Církvi. Chceme stále důvěřovat v poctivost a zdravý smysl těch, kdo mají moc a kdo jsou odpovědní za veřejné dobro a za zachování zásad spravedlnosti, svobody, svornosti, jež mají být v základech moderní společnosti. Doufáme stále, že uznání práv a zájmu obyvatelstva dovolí uskutečnit nějaké opravdové zlepšení nynějšího stavu věci.

Obrana a posílení míru

Tyto myšlenky připomínají další, rovněž velmi významné, týkající se mravní a politické situace světa; třeba Církvi jsou cizí pozemské zájmy, přece jen v něm žije a plní své poslání. Řeknu jen, že se mě nejednou hluboce dotknou obavy, že by svět mohl zapomenout na ideály míru, solidarity, mravní a sociální obrody, k nimž se s takovou rozhodností a šlechetností obrátil po poslední bolestné válce. S obavami pozorujeme nové vojenské srážky, probouzející se upřílišený nacionalismus a rasismus, hlasy po politice uzavírající se vůči potřebám a zájmům druhých států, touhu vládnout druhým, a spory mezi světovými tábory navzájem sobě nepřátelskými.

Současné ale vidíme, že svět naprosto potřebuje mír, že tolik kulturních, hospodářských a sociálních činitelů vytváří větší a větší pokojné soužití mezi národy. Ze všech sil povzbuzuji k tomuto procesu vzájemné úcty, pokojného soužití, užitečných styků k dosažení společných cílů. Činci vždy poskytovat tomuto procesu svůj přínos, to, čeho onen proces nejvíce potřebuje, to je

zásady, které jedině křesťanství dovede učinit opravdu lidskými, odolnými a plodnými. Podobně, jako to činili moji předchůdci, budu nabádat k míru; ke křesťanskému míru, jak ho chtěl mít Pius XI., k míru plynoucímu ze zachování přirozeného práva — tak ho hlásal Pius XII.; k míru v pravdě, spravedlnosti, svobodě a lásce, jak po něm volal Jan XXIII. Učiním vše, co je v mých silách, abych posílil každé úsilí odstranit ze světa hlad a podepřel pokrok a blahobyt a dosažení sociální spravedlnosti, abych pozvedl mysl lidí k ideálům míru, svornosti, spolupráce a bratrství.

Otázka přelidnění

Všichni dnes mluví o otázce omezení počtu dětí, které se mají narodit, tj. o růstu obyvatelstva na jedné straně a o rodinné morálce na straně druhé. Je to nadmíru vážná otázka; dotýká se zdrojů lidského života, dotýká se citů a zájmů, které jsou zcela vlastní každému muži a ženě. Církev uznává složitost této otázky, různé pravomoci, pod něž spadá, a mezi nimiž je na prvním místě pravomoc manželů, jejich osobní svoboda, jejich svědomí, jejich láska, jejich povinnosti. Avšak Církev musí hájit též své právo mluvit v této věci, to je musí hájit Boží zákon, kterému ona učí, který brání a chrání. Církev musí hlásat Boží zákon ve světle vědeckých, sociálních a psychologických objevů a nálezů z této poslední doby. Bude nutné pozorně pohlédnout na tento teoretický i praktický rozvoj celé otázky. A Církev to dělá. Otázka se studuje a doufám, že bude brzy skončena za spolupráce odborníků. Závěry budou podány ve formě, která bude považována za nejvhodnější jak z hlediska projednávání otázky, tak i cílů, kterých se má dosáhnout. Prozatím ale s upřímností třeba říci, že není dostatečný důvod považovat za překonané, a proto za nezavazující směrnice, které v této věci dal Pius XII. Třeba je tedy pokládat za platné, pokud nebudeme považovat za povinnost ve svědomí je změnit. V otázce tak významné je vhodné, aby katolíci se řídili jedním zákonem, který Církev svou pravomocí předkládá. Doporučujeme tedy, aby nikdo nevyjadřoval názory odlišné od dosavadních směrnic.

SVATOVÁCLAVSKÁ MŠE V KLENČÍ

Hudba stála u schůdků vedoucích na kůr a vyhrávala, dokud vikář nepřekročil kostelní práh. Ale pak to musila vzít skokem, aby doběhla k bubnům nahore, než pan vikář dojde k hlavnímu oltáři. Slušnost totiž velela, aby ho tam uvítaly hlučné intrády. Trochu jej ovšem zdržel kaplan, který mu podal ve svěcené vodě namočenou kropenku, pan vizitátor ji přijal, nastavil ji panu direktorovi, pak faráři, pak se jí dotkl svého vlastního čela, pak kráčeje k oltáři, kropil vlevo, vpravo, v lavicích shromážděné osadníky. Ženské dnes převládaly, neboť muže držela senoseč, a hlavně proto, že mateřské srdce mnohem víc než otcovské dovede se radovati z úspěchů dětských.

Bubny zarachotily na kůru jako bouře, zvuky trubek a rohů se sypaly dolů jako kroupy, pan vikář klečel před oltářem na purpurovém klekátku, jako zástupce biskupa, při něm se natahoval Melichar jako zástupce milostivého patrona, v lavičce na straně evangelijní stála městská rada, proti ní na epištolní straně ostatní vzácní hosté, na oltáři hořela kdejaká svíčka, všichni i nejmenší děti cítili velebnost této chvíle tak palčivě, jako by jim mravenci lezli po těle. Pan vikář se na štěstí dlouho nemodlil. Jak ztichly trojí intrády, pokřižoval se, vstal a odešel do sakristie. Za ním se hrnul i pan direktor a po chvíli už ho viděli vykukovati nahore z panské oratoře.

Nevyhlížel však odtamodtud sám. Při něm se zjevila na chvíli bleďá, sličná tvář s černými vlasy na spáncích pod velkým slaměným kloboukem a její zářící oči bloudily po dlouhých lavicích v kostelní lodi, jako by někoho hledaly. To paní komisarová tiše jako myška, aby nebudila pozornost, obešla zadem kostel a vklouzla do sakristie, těšíc se, že tudy se dostane do některého koutku chrámového.

Venku řinčela hudba, děti stavěly se do dvou řad před hlavním oltářem, mládenec Jindřich, zpocený a udýchaný, vykazoval jim místo, viděla, že se nemůže hnout, dokud ten příval nepovolí. Tak ji zastihl bezradnou pan vikář,

když sem vkročil obléci se v mešní roucha. Hned si dovolil představití jí pana ředitele a ten ovšem galantně se nabídl doprovodit paničku, o které sice už mnoho slyšel, kterou však dosud neměl tu čest osobně poznati, do hraběcí oratoře. Paní komisarové nezbyvalo, než přimjouti pozvání, a proto teď jako růžička vedle hodně opelichaného trní vyhlížela, nespatri-li seděti někde paní Královou. Ani se mnoho namáhati nemusila. Ženské dole už ji samy spatřily, poznaly, pošuchovaly se lokty, hlavami pohazovaly k oratoři a šeptaly si: » Hledte! Hledte! Paní komisárka!

Ani Králová se dosud nemodlila. Nebeklič ležel přední na lavici plechovou sponkou zavřený, na klíně chovala Pepku, která si hrála s voničkou, a její oči toulaly se kostelem, aby jí nic neušlo. Cosi ji pojednou nutkalo pohlédnout na oratoř. Málem by vykřikla překvapením. Její oči už cestou potkaly vlídný pohled paní Boženy a hned se radostí rozjiskřily. Nebyly to však jediné oči, které se tím pohledem potěšily. Na hudebním kůru i na obou přilehlých k němu kruchtíčkách také se tísnily hlava na hlavě. Eisenhut už seděl za varhanami, nohu na pedálu, aby, jak se ozve u sakristie zvonek, zmáčkl klávesy a spustil hlučné preludium.

Tu se nahnul starý Marušák, ten, co v bitvě u Lipska troubil na rozkaz Švarcenberkův » alarm«, a šeptal do ucha Jindřichovi: » Nedívá se to z oratoře panička, co jsme jí letos o Třech králích hráli u Bartošů sólo?«

Kazatelna bránila učitelskému mládenci v rozhledu. Přestal proto ladit housličky, pokročil trochu vpravo a spatřil vyplněnou vroucí svou tužbu. Hle, znamenitá vlastenka a spisovatelka jako čarovný kvítek z košíčku vyklání se z oratoře, aby se mohla obhlédnouti po největší části chrámové lodi. Radost spadla do jeho srdce, ale vzápětí hned se tam vkrádala starost. Z pana vikáře nemá mládenec ani za mák strachu, nebojí se pana direktora, ostatní hosté nestojí za řeč, protože škoie rozumějí jenom jako kočka notám, ale této bystré paní neujde nic, před ní nutno sebrati všechny síly

a ukázat, co dovede nadšení a láska. Získati si její pochvalu a spokojenost, toť víc než pochvalný dekret, třeba od samé konsistoře.

Taktak měl ještě Jindřich čas přitočiti se ke své Libuši a zašeptati jí: » Paní Božena přijela «.

» Kde je? « natáhla krček Amálka.

» Na oratoři «.

Vtom vykřikl u sakristie zvonek, hrobník pustil provaz nataženého měchu, hluboký bas pedálový zahučel. Eisenhut ponořil nedočkavostí se chvějící prsty do klávesnice a chrámem se rozletěla úžasná fuga Šebestiána Bacha.

Mistr kontrapunktu kantor Eisenhut hrál svého miláčka.

Mše svatá pokračuje, ministranti už odzvonili » sanktus «, blíží se pozdvihování.

Po nejjemnějším rejstříku klouzají prsty Eisenhutovy, po jeho pravici stojí mládenec Jindřich s housličkami pod bradou, smyčcem počítá takty, a po jeho pravici před partesy opřenými o dřevěný pultík počítá s ním Starcovic Amálka. Teď přestal se smyčec pohybovati, dotkl se struny, housle nenápadně přejaly zvuky varhan, chvílku zpívaly samy, smutně, jako by si tiše naříkaly, ale už ne samy, už mluví lidským hlasem, mohutněji, silněji, stále úpěnlivěji ozývá se s kůru a letí k oltáři srdcelomná prosba:

Svatý Václave, vévodo české země,
Kníže náš, pros za nás Boha,
svatého Ducha! Kriste elejson.

Božena Němcová vstala prudce, jako když ji švihne. Krásné její poprsí vyklonilo se přes ozdobný koš oratoře, aby jí ani jediný tón, ani slůvko neuniklo. Děti před oltářem přestaly šeptat, panu vikáři překvapením klesly rozepjaté ruce na oltář, v chrámové lodi se zatajil dech všem posluchačům. Jenom nejstarším babičkám se klove v duši radostná vzpomínka, když ony zde klekávaly jako školačky u oltářní mřížky, že slýchávaly doma své prastaré dědy a báby bzučet si tu písničku, která jim teď tak neočekávaně zazněla hlavou, a že jim říkávaly: » Tak jsme zpívaly v kostele za neboštika kantora našeho Antonína Vojtěcha Březdy, dej mu Pán Bůh věčnou slávu! « Ale ani za kantora Taudta, ani za vlády obou Schöpplů ani Eisenhutů na kůru se ta píseň neozvala. Až dnes.

Ty jsi dědic české země,
rozpomeň se na své plémě;
nedej zahynouti nám ni budoucím,
svatý Václave! Kriste elejson!

Zoufalá prosba se dere ze stříbrného hrdla, chvěje se bolestí a úzkostí, housličky ji podpírají, aby cestou neklesla, ale šťastně doletěla až na hlavní oltář, kde stojí v nadživotní velikosti socha sv. Václava v brnění s praporem a štítem, na němž se čepýří stará česká orlice. Ba přímo na svatostánku drží čestnou stráž mnohem menší sice, ale zato tím mistrněji řezané sošky sv. Václava a jeho báby svaté Ludmily.

Těm žaluje píseň, ty volá o pomoc. Hlas roste a sílí, i kvílení houslí zaznívá zoufaleji, paní Božena už opět klečí a z očí se jí válejí po tvářích nezadržitelné slzy. » Utěš smutné; zažeh vše zlé! Svatý Václave! « Dva prosebníci volají u zavřených dveří a tlukou na ně svou horoucí prosbou. Otevře se ta brána?

Maria, matko žádoucí,
tys královna všemohoucí.
Prosiž za ny, za křesťany,
svého Syna, Hospodina! Kriste elejson!

Ohromná, těžká, tvrdá a hrubá ruka chytila něžného, zlatého dubového ptáčka. Svírá ho a tiskne a ptáče zpěvavě lká a naříká si. To není ptáče, toť celý národ český, který Metternichův vládní systém drží za hrdlo, tiskne a škrtí jej a jeho jménem zde dvě čisté duše volají před trůnem samého Boha: » Všichni svatí za nás proste! Zahynouti nám nedejte! « » Ach, Bože! « modlí se dojatě krásná duše Boženy Němcové s nimi. » Pohni se za cimbuřím svého hradu a neoslyš národ, který Tě takhle dovede ctíti a vzývati. « Otírá si šatečkem slzy a tváří, které se jí v pohnutí podbarvily krví. Vzdychají i v lavicích ženské, děti probouzejí se opět k čilému životu, pan vikář, jako by se probudil ze sna, hledá rychle v misálu, kde přestal, s sám kantor Eisenhut sedí na svém povýšeném místě za varhanami jako zkamenělý. Jindřich musil mrknouti na hrobníka, aby se chopil provazu, a teprve když zahučel ohromný měch ve varhanové skříně, potřásl regenschori hlavou, dvě slzy vypadly mu z očí, zahleděl se ke stropu, po paměti hmátl do bílé klávesnice, prudce vytrhl principál z hracího stolu a nyní zahřměla kostelem

rozhledy

CÍRKEV A » MÍROVÁ KOEXISTENCE«

Čtrnáctý kongres » Na pomoc ohrožené Církvi«, německy » Kirche in Not«, se konal v Königsteínu u Frankfurtu ve dnech 1. - 4. srpna. Letos byl jeho ústředním námětem pojem mírové koexistence. Mírová koexistence je heslo, které zdůrazňuje Nikita Chruščov a které má rozhodující význam v dnešních politických, hospodářských a kulturních vztazích mezi Východem a Západem. Königsteínský sjezd se zabýval hlavně o následky, které z koexistenční politiky plynou pro Církev a pro náboženský život národů. Ale především bylo třeba ujasnit pojmy. To učinil vynikající znalec marxismu-leninismu, profesor Gustav Wetter z Orientálního ústavu v Římě.

U Marxe a u Engelse bychom pojem mírové koexistence hledali marně. Podle jejich představy měla socialistická revoluce vypuknout téměř současně ve všech vyspělých průmyslových státech. Tak měla vzniknout světová diktatura proletariátu. Ta by od počátku rozhodovala o osudech světa, protože mimo oblast její přímé vlády by zůstaly jen země průmyslově zaostalé, které by pak pod jejím vedením doháněly vývoj. Mezi tyto zaostalé země počítali Marx a Engels i Rusko. Tyto předpovědi se nesplnily. Revoluce se ve skutečnosti podařila právě jen v Rusku. Lenin se to snažil ospravedlnit svou teorií, že v době imperialismu musí revoluce přetrvat i přes impe-

rialistických mocností na jeho nejslabším místě. Jinak ovšem i Lenin doufal, že brzy po ruské revoluci budou následovat ozbrojená dělnická povstání v hlavních průmyslových státech. Byl také ochoten tato povstání vojensky podporovat. Pokud Lenin návrhy na vojenské zásahy ve prospěch zahraničního proletariátu odmítal, dělal to z taktických důvodů. Napřed se mělo vítězství revoluce upevnit v Rusku. Také Rudá armáda musila být teprve vybudována. Jinak bylo riziko příliš velké. Tyto důvody nabyly ještě větší váhy, když se poválečné poměry na Západě začaly uklidňovat a vyhlídky na brzkou revoluci mizely, a když naopak sovětské Rusko potřebovalo západní pomoc k záchraně svého rozvráceného hospodářství. V této situacirazil Lenin pojem mírového spoluzití států s různými společenskými soustavami. Ale vždy to u něho byla více dočasná taktika než pevná zásada, zakotvená v ideologii. V této taktice pokračoval Stalin ještě důsledněji. Proti Trockému hlásal možnost vybudovat socialismus v jedné zemi, a nečekat na revoluci světovou. Když se mu to politicky hodilo, pěstoval Stalin přátelské diplomatické styky s kapitalistickými, ba i s fašistickými státy. Pod jeho vedením vstoupil Sovětský svaz do Společnosti národů. Zahraničním komunistickým stranám doporučoval taktiku lidové nebo národní fronty. S tím souvisely i počátky komunisty usměrněného mírového hnutí. Chruščov je po této stránce věrným žákem Stalinovým. Rozdíl je jen v tom, že z nepsaného pravidla jednání udělal slavnostně vyhlášený zákon a vtělil jej roku 1961 i do nového programu sovětské komunistické strany. V praxi chce Chruščov hlavně zabránit totální atomové válce. Místní

» fuga«, kterou mu diktovala jeho roznícená hudební duše. »Nedej zahynouti nám ni budoucím,« slyšel za hlavou větu, jeho fantasie se jí zmocnila a nyní volaly všechny rejstříky, ve všech hlasech a tóninách. Plakala usedavě ve flétně, křičela pronikavě v mixtuře, naříkala v gambě. Eisenhut nemohl se jí nasytit, u oltáře mohlo se díti, co chtělo, hlasy ve varhanách se rvaly a honily o přednost, který dřív, krásněji, důrazněji a plněji vysloví prosbu: »Nedej zahynouti!« Až to vyhrál »Vox coelestis« (varhanový rejstřík nazvaný »hlas nebeský«). Vyslovil modlitbu mužně, rozhodně a stručně a odmíchl se, jak by utal. Pan vikář se otočil u oltáře, vyzval přítomné, aby se s ním pomodlili na ten úmysl, aby Bůh, ráčil úrodným deštěm zvlažiti vyprahlou zemi, všichni spustili s ním střídavě »Otče náš«. Jenom kantor Eisenhut se nemodlil. Vytáhl ze šosu hedvábný šátek, utíral si pot na čele, naklonil se k Jindřichovi, upřel na něho oči, ve kterých nadšení

dosud neuhasl, a řekl mu srdečně: »Oni mi dali co proto!« Už to, že mu »onikal«, svědčilo o jeho spokojenosti. »Ale slavně jste to vyhrál, pane principále,« uznale odpověděl Jindřich. »Dukát bych dal, kdybych si tu fugu pamatoval.«

»Jó, kamaráde,« šeptal Eisenhut, poklepáváje si na víko stříbrné tabatěrky, »takové chvíle se nevracejí. Vždyť už sám bych ji nedovedl znovu tak zahrát. To musí člověka něco chytit přímo za srdce, pak vytryskne sama do prstů,« nabral si ohromný šňupec a vtáhl jej labužnický do obšírného nosu. Sám se teď obrátil od varhan hledaje Amálku. Stála za ním a usmívala se. Natáhl k ní ruku s otevřenou tabatěrkou a řekl: »Vzala si, slavičku. Zaslouží si toho.« Ručka v háčkované polorkavičce se vztáhla, ukazováček dotkl se tabákové hladiny a asi dvě zrníčka nesl k pikantnímu nosičku.

Z románu »Lúsy«

boje obyčejnými zbraněmi nevyklučuje. Pokud jsou to boje komunistů proti nekomunistům, vidí v nich i nadále válku spravedlivou, ba svatou. Mimoto je zásada mírové koexistence výslovně omezena jen na pole politiky, hospodářství a opatrných styků kulturních a turistických. Výslovně se z ní vylučuje oblast ideologická. To znamená, že také nelidský boj proti náboženství v zásadě pokračuje, i když je maskován z ohledu na mezinárodní styky. Ale ani v jiných oblastech neznamena pro komunisty koexistence usmíření s lidmi jiných názorů a tedy skutečný mír. Sovětští ideologové Krasin a Iljičov výslovně zdůrazňují, že jakákoliv koexistence je jenom zvláštní forma třídního boje, přizpůsobená poměrům naší doby. Konec konců jde tedy o to, aby nekomunistické režimy byly poraženy a odstraněny, i když cestou soutěže a zdánlivé spolupráce.

Z těchto historických skutečností a ideologických zásad komunismu vyvozuje profesor Wetter tyto závěry :

Myslí-li Chruščov mírovou koexistenci vážně, dovolává se pro ni Lenina neprávem. Pro Lenina to byla jenom neupřímná taktika, která nevyklučovala ani vývoz revoluce, ani zasahování do vnitřních záležitostí jiných států, když je k tomu vhodná příležitost. — Ale i v pojetí, které hlásá dnešní sovětské vedení, je mírová koexistence pouhé provizorium. V nejlépeším případě jsou komunisté ochotni ke koexistenci jen v době, kdy některé státy světa podle jejich názoru ještě neuzrály pro nastolení komunistického režimu. — Přes všechny fráze mírové agitace komunistů a jejich spojenců neznamena koexistence v dnešním sovětském pojetí pravý mír. Boj proti nekomunistickým režimům pokračuje vždy a všude aspoň prostředky ideovými, politickými a hospodářskými, a kde je k tomu příležitost, i omezenými prostředky vojenskými, například válkou partyzánskou. — Tím, že prohlásili mírovou koexistenci za součást třídního boje, dali tedy komunisté tomuto heslu povahu obojakosti, chabě maskovanou řečmi o jeho dialektické povaze. — Pokud se dnes mírová koexistence prakticky uskutečňuje, není to důsledek komunistické nauky, nýbrž nutnosti zabránit ničivé válce. — Dokud však komunisté budou proti svobodnému lidstvu bojovat všemi ostatními prostředky, které mají po ruce, je to pokračování ve válce studené. Neprávem komunisté obviňují z rozdmýchování studené války ty, kdo se jen brání proti jejich útokům. — Jsou-li mezi komunisty lidé, kteří by opravdu chtěli skoncovat se lží a upřímně touží po míru, to je po usmíření mezi lidmi, budou pro to musít hledat lepší základ, než je marxismus-leninismus. Lidé budou bratři, až budou do všech důsledků vidět společného otce v Bohu.

Co objasnil profesor Wetter z hlediska naukového, to znázornil na příkladech z dnešního mezinárodního života *dr. Karl Josef Hahn*, vedoucí římského Ústavu pro mezinárodní spolupráci.

Na komunistické heslo mírové koexistence odpověděl papež Jan XXIII. tím, že v encyklice » *Pacem in terris* « objasnil mírové zásady křesťanské. Komunisté se nejednou pokusili tohoto projevu zneužít.

Někteří z jejich odpůrců jej naopak považovali za příliš smířlivý. Ale papež Jan jasně stanovil podmínky pravého míru. Pokud naznačil možnost rozhovoru křesťanů i s komunisty, měl na mysli křesťany zralé, kteří se nenechají klamat, a komunisty jako lidi s určitou odpovědností za vlastní národ, ne jako stoupence bezbožeckých teorií. V praxi umožňuje koexistence větší styk mezi lidmi a národy. Pro lidi pod komunistickou vládou z toho plyne možnost srovnávat poměry a navzájem vážit myšlenky obou částí světa. Mnoho záleží na věřících křesťanech v té i oné oblasti. Teď mohou zčásti překonat vzájemné odloučení. Jejich bratrství může znamenat pokrok na cestě k pravému soužití a usmíření.

★ ★ ★

Kongres » *Na pomoc ohrožené Církvi* « podává vždy znovu aktuální přehled náboženské a církevní situace v zemích ovládaných komunisty. Bez frází a rétoriky, bez přehánění a štvání sledují znalci poměrů v jednotlivých státech příznačná fakta, doložená většinou přímo z komunistických pramenů. Letošní kongres se soustředil na země, jejichž církevní politika je příznačná pro období takzvané mírové koexistence.

Otec Chrysostom, ruský benediktin z bavorského Niederalteichu, vylíčil vývoj církevní politiky Sovětského svazu. Ukázal, že právě v období, kdy Chruščov a jeho lidé nejhlasitěji mluvili o mírové koexistenci, došlo v Sovětském svazu k novému pronásledování pravoslavné církve. Od roku 1959 bylo z 22 tisíc kostelů zrušeno 10 500. Z 69 klášterů zůstalo jen 31. Z 8 seminářů byly 3 zrušeny a dva odsouzeny k zániku tím, že nemohou přijímat nové bohoslovce. Protináboženská propaganda se stala povinným předmětem na školách všeho druhu a povinnou součástí programu všech organizací. Zákaz vyučovat děti do 18 let náboženství se rozšiřuje ze školy i na rodinu a kostel. To všechno se děje administrativním a policejním nátlakem, který je pokrytecky maskován tak, aby vznikl dojem dobrovolnosti. Děje se to i přesto, že vedení ruské pravoslavné církve už dávno spolupracuje s politickými záměry sovětské vlády doma i za hranicemi.

Ještě horší je osud katolické církve východního, byzantskoslovanského obřadu na Ukrajině, jak jej v Königsteinu vylíčil *dr. Jan Hryňoch*. V letech 1944 až 46 byla tato církev brutálně zničena. Teď ji sovětské úřady považují za jednu ze zakázaných sekt — a podle toho zacházejí s jejími vyznavači.

Katolická církev latinského obřadu, která je rozšířena hlavně na Litvě a v části Lotyšska, sice existuje legálně, ale nemá už téměř žádného biskupa, který by mohl vykonávat svůj úřad, je vydána na pospas kolaborujícím kapitulním vikářům, a jinak má od začátku přibližně stejné obtíže jako pravoslavní v posledních letech. Podobně je tomu i s baltskými luterány. Poměry v této oblasti vylíčil na kongresu *dr. Kazimír Ručs* z Lovaně.

Pro nás je zvláště poučná církevní situace v Maďarsku, o které na kongresu hovořil *dr. Josef Zagon*

z Říma. Maďarské církevní poměry se po nejedné stránce podobají našim. V Maďarsku platí přibližně stejné, stejně fašistické státní zákony o církevních věcech jako v Československu. Také tam je Církev pod železným státním dozorem a je vydána na pospas takzvanému mírovému hnutí duchovenstva, tedy skupině kněží, kteří se z různých důvodů, vesměs nepříliš čestných, stali poslušnými loutkami v rukou bezbožeckých mocipánů. I v Maďarsku nesmí část biskupů vykonávat svůj úřad, a trpění jsou většinou jen ti z biskupů, kteří se chovají trpně, ať už z vlastního rozhodnutí, ať pro stáří a nemoc.

Podobně jako v Československu mluví se i v Maďarsku už delší čas o tom, že tamní vláda vyjednává se Svatou stolicí o normalizaci církevních poměrů. Jako jeden z bodů této dohody se zdůrazňuje trvalý odchod kardinála Mindszentyho do Říma. Každý člověk dobré vůle by si samozřejmě přál, aby čestná dohoda byla možná. Každý katolík by to považoval za těžkou, ale přijatelnou obět, kdyby lidé, jako Mindszenty, ustoupili mladším biskupům, osobně důstojným, svobodně jmenovaným a svobodně působícím. Ale ve skutečnosti tu číhá nejedno nebezpečí. Komunistická vláda v Maďarsku — a podobně i v Československu — by ráda využila vyjednávání s Vatikánem k tomu, aby přímo do biskupského sboru dostala některé ze svých agentů. Na to Svatá stolice jistě nepřistoupí. Ale obě vlády budou vyjednávat dále. Budou aspoň žádat, aby symbolické postavy, jako Mindszenty v Maďarsku a Beran v Československu, navždy opustily zemi. Přitom ovšem komunistické vlády nezaručí svatému Oci svobodné jmenování nových biskupů ani jejich svobodnou činnost. Za takových okolností bude jistě Vatikán respektovat přání obou arcibiskupů zůstat ve vlasti aspoň jako živý symbol věrnosti. Možná, že komunistické vlády ani potom neustanou ve vyjednávání s Vatikánem, nebo aspoň v jeho předstírání. Budou to dělat — a možná, že už to nyní dělají — jen proto, aby mohly okřikovat netrpělivé katolíky doma i v cizině a říkat jim! »Chovejte se slušně, nerušte vyjednávání!«

Pro tuto taktiku je příznačná zkušenost, kterou nedávno udělal v Československu jeden italský novinář. Chtěl mluvit s arcibiskupem Beranem, a proto zajel autem do Radvanova. Tam se napřed setkal s jednou z řeholních sester, které vedou biskupům domácnost. Sestra mu řekla, že k návštěvě u pana arcibiskupa je třeba dovolení od správce, který bydlí v sousedním domku. Novinář šel k němu a setkal se s primitivně vypadajícím mužem, který v horku chodil bez košile a mluvil jen česky. Tento správce nebolí dozorce prohlásil, že k návštěvě je třeba písemného dovolení z ministerstva školství a kultury. Italové vsedli do auta a jeli do Prahy na ministerstvo. Tam jim ale oznámili: »My vám žádné dovolení dát nemůžeme. Dr. Beran je svobodný člověk, a proto nikdo z jeho hostů dovolení nepotřebuje.« Italové tedy znovu odjeli do Radvanova a s pomocí tlumočnicka vysvětlili tamnímu správci, co jim bylo řečeno na ministerstvu. Ale dozorce prohlásil: »Já mám své instrukce. Dokud neuvidím písemné povolení z ministerstva, nikoho tam nepustím.« Italové

odjeli s nepořízenou a samozřejmě si uvědomili, že to je všecko podvod, který má zamezit návštěvy u arcibiskupa. Když o tom mluvili s jedním z takzvaných vlasteneckých a mírových kanovníků, dostali toto vysvětlení: »To víte, pan arcibiskup nechce přijímat návštěvy ze zahraničí, aby nerušil choulstivé jednání, která probíhají mezi Vatikánem a československou vládou.«

Zatím tedy můžeme plným právem trvat na tom, že se ani v Maďarsku a v Československu na postavení Círky a věřících nic podstatného nezlepšilo. V jiných komunisty ovládaných zemích, zvláště v Sovětském svazu, se církevní situace naopak v posledních letech a měsících zhoršila. To znamená, že komunisté nejsou ochotni uznávat základní lidská práva — a tím splnit první podmínku poctivého spoluzití lidí a národů, které navzájem dělí odlišné názory.

Komunisté si vydržují řadu duchovních jen proto, aby říkali domácí i zahraniční veřejnosti, že koexistence mezi křesťanstvím a komunismem je možná. Jejich vedoucí ideologové však zároveň prohlašují, že taková ideologická koexistence možná není, a činy komunistických vlád to potvrzují.

To všechno je výstrahou pro svobodný svět, aby se nenechal ošálit. Je to výstrahou i pro věřící, kteří žijí pod komunistickou vládou, aby se nenechali získat k nečestným způsobům politické a policejní spolupráce. Ale nesmí to být na žádné straně důvod k pesimismu a zoufalství. Člověk mluví, Pán Bůh mění! Jedním z největších nebezpečí pro věřící křesťany, kteří musí žít pod bezvěreckou totalitní vládou, je jejich odloučenost od ostatního křesťanstva, od světové Círky a jejích životních sil. Toto nebezpečí se dá za dnešních poměrů snáze překonat. To je jediná skutečná výhoda komunistické taktiky mírové koexistence. Kdo se o to snaží, může teď i v Československu být lépe informován o životě Círky, může si snáze prohlubovat své náboženské vzdělání, může najít větší oporu pro své osobní duchovní úsilí ve společenství s lidmi stejných duchovních zájmů, stejně víry a stejných ideálů.

To ovšem nezáleží jenom na věřících, kteří žijí ve vlasti, záleží to i na turistech, kteří tam jezdí. A záleží to na exulantech, aby své známé před takovou cestou správně informovali a aby sami byli schopni duchovně pomáhat hostům z domova.

Alexander Heidler

ROK ČTENÁŘE V ČSSR - 1963

S rostoucím odstupem domácí kritika váží — a čtenář s ní souhlasí nebo nesouhlasí — co dobrého přinesl rok 1963 české a slovenské literatuře. »V próze se něco děje, ale že by už vládla znalostmi, zkušeností a energií vyjádřit celou dnešní problematiku, tragédii a komedii, ... to lze těžko říci,« napsalo nedávno *Rudé právo*. »Něco se děje« nejen v próze, ale i v ostatních žánrech. Rozběhla se nová vlna, trochu krátkodechá ve svém elánu, jak nasvědčuje naprostá převaha krátkých forem, vlna netrpělivá říci, co se dosud říci nesmělo, ač pášlo na jazyku.

K SV. LUDMILE

O země Česká, kdyby sis uvědomila, jak drahocenným darem jsi byla obdařena, jak jasného světla paprsky jsi ozařována, jak mocná ochránkyně svou přímlovou tě podporuje, chápala bys, k jak nesmírné radosti a veselí příčina se ti naskytuje! O kdybys uvážila, jak slavný poklad byl v tobě uložen, jistě bys ve veliké úctě a slávě chovala dar Bohem tobě svěřený! Boj se tedy, aby nevděčnost tvá nespoutala rukou dárcových, neboť zajisté bys při svých prosbách větší úspěch měla mocí pokladu tobě svěřeného, kdybys ho bedlivěji ostříhala! Uvědom si, že z tvého středu matka věřících a podporovatelka víry křesťanské vavřinem ověčená do nebes odešla, matka, pravím, které se již na výsosti pocty dostalo a jež k Bohu přistoupila, aby za tebe orodovala, jestliže se hodnou ukážeš! Oslavuj památku dne, kdy se ona počala v nebi radovati, aby sis zasloužila účastenství v její radosti! Za šťastnou se pokládej, že oslavuješ štěstí té, která ze tvého středu do nebe byla přejata! Ať je ti tento den posvátný a ať není v něm dovoleno konati práce služebné, aby sis tak zasloužila se svatou Ludmilou v nebi věčný svátek slaviti! Ať všechny tvé chrámy světi slavně tento tak velký svátek, ať se ústa ozývají v ladném souzvuku, ať hlas neumlká v zbožném nápěvu, ať varhany znějí ve vítězném hlaholu, ať srdce zplna plesá v svatém jásetu, ať se kněží i obecný lid, staří s mladými, paní s pannami a stejně bohatí i chudí radují z této sváteční nádhery! Neboť šifitelka víry a matka sloutná jako milá přímlovkyně laskavě v nebi oroduje za všechny ty, které uvidí zbožně se účastníci její slavnosti! O šťastná země Česká, šťastnou záštitou chráněná! O kolik pak jest zemí, které postrádají takové opory a které by zajisté přeradostně jásaly, kdyby

SV. LUDMILA spolu se sv. Prokopem z deskové malby, pocházející z gotického kostela sv. Petra v Dubečku u Prahy, z doby před r. 1400.

ji měly! Ať se tedy ozývají ústa kazatelů k chvdle a slávě tak velikého svátku, o němž nás Boží zázraky z nebe poučily!

Z latinské Homilie na svátek sv. Ludmily, patronky Čechů, z konce XI. století; přeložil Jaroslav Ludvíkovský

Na široce zaměřená díla s hlubším ponorem dosud nemohl stačit čas.

Zahraničního čtenáře snad bude v první řadě zajímat, jak se jeví to, čeho sám byl současníkem, po letech, dnes. O tom se může dozvědět v memoárech a vzpomínkách, jimiž loňský rok byl dost bohatý a které vycházejí nejenom knižně, ale i v časopisech, jako Jana Mikoty, spolupracovníka E.F. Buriana a později Osvobozeného divadla, o vzniku Voicebandu a divadla D 34. O generaci Uměleckého měsíčníku pojednává studie Evy Strohsové pod názvem *Zrození Moderny*. O téže generaci pojednává dramatik František Langer v knize *Byli a bylo*, v které vzpomíná na bratry Čapky a jejich vrstevníky a zajímavě líčí pražské prostředí těch let; zvláštní kapitolu věnuje vzpomínce na Jaroslava Haška. Do téže kategorie patří i *Nevzpomínky* Karla Konráda. Jsou zde sebrány a abecedně seřazeny příležitostné poznámky, lyrické připomínky k jubileu přátel literátů, výtvarných umělců, herců i politiků, tragické i veselejší, z let předválečných i nedávných. Tak vzpomíná Konrád na kreslíře Františka Bidla, který zahynul koncem války v Terezíně, na svého lounského krajanu Konstantina Biebla, na F.X. Šaldu (jedna ze dvou vzpomínek vypráví, jak s kamarády oslavovali

jeho šedesátiny skoro zapomenuté), na Karla Čapka (jak mobilizovali dělnictvo na jeho pohřeb, v čemž jim úřady zabránily), na herce Jiřího Plachého tragicky zahynuvšího, a mnoho jiných. Zvláštní místo i literárně historickou hodnotou zaujímají tři vzpomínky na básníka Antonína Sovu a jeho syna. Konrád byl ve dvacátých letech sekretářem i ošetřovatelem nemocného básníka, jak o tom psal i jinde. Zajímavá a dobře napsaná je i vzpomínka na skupinu Devětsil s charakteristikou jejích členů, autora v to počítaje. S Devětsilem se setkáváme i v knížce Karla Honzíkova *Ze života avantgardy*, která je výborně napsaným obrazem snažení moderního umění po první světové válce. Pozornost je soustředěna na práci architektů, ale i ostatních umělců, na širokém podkladě zahraničních styků. Honzík ukazuje, jak jejich projekty a návrhy se dostávaly do amerických, anglických, holandských, japonských i jiných revuí a jak někteří, jako tragicky zesnulý Bedřich Feuerstein, pracovali venku, a pracují dodnes. Soustavně líčí Honzík situaci, v níž se prosazovalo toto moderní umění v Československu, a velmi názorně ukazuje i to, jak tvorba architektů tehdy splývala se snažením básnickým. » Český a přesněji řečeno devětsilovský konstruktivismus a purismus byl odlišný od druhých, «

píše, » tím, že se doplňoval s poetismem, ba dokonce se s ním prolínal. A chci připomenout okolnost, o které se dosud neděla zmínka v žádných studiích, že totiž na tomto specificky českém poetismu a konstruktivismu měli velký podíl architekti Devětsilu. « Inspirující vliv architektů na poezii se projevoval hlavně v hovorech a diskusích. » Projevoval se také zcela zvláštním charakterem architektonických konceptů, odlišných od sovětského konstruktivismu, francouzského purismu a německého racionalismu. Dnes při pohledu zpět si je troufám nazvat poetickými funkcionalisty nebo prostě poetisty. «

V podstatě se dají do tohoto odstavce zařadit také dvě prozaické knihy, které vzbudily mimořádný zájem čtenářů i kritiky, každá ovšem z jiných důvodů, ale obě podávají látku historickou, první z nich básnickým způsobem, kdežto druhá pojednává o nedávné historii formou reportáže: *Královský vozataj* Vladimíra Neffa a Mňačkovy *Oneskorené reportáže*.

Královským vozatajem zakončil Neff svou pentalogii, kterou zahájil v roce 1957 svazkem *Sňatky z rozumu* a pokračoval knihami *Císařské fialky*, *Zlá krev* a *Veselá vdova*. Celek je historie dvou pražských měšťanských rodin, Bornů a Nedobylů, na jejichž osudech vykreslil Neff rozsáhlou, pečlivým a výrazným jazykem mluvící fresku rozvoje českého hospodářského života, kapitalismu od poloviny minulého století, přes vývoj industrializace až po rok 1945. Bornové, obchodníci, a Nedobylové, nakonec velcí podnikatelé, rostou a vzrůstají se jednak nadáním zakladatelů rodin, ale především obratným využíváním okolností, které jim český hospodářský rozvoj poskytl ve svých mezinárodních souvislostech, rozmachu i rozkladu, závislých na příčinách obecných i třídních. Cyklus je autobiografický. Bornové jsou rodina, k níž patří autor, a on sám se v posledním svazku skrývá za Cyrila Borna, který vybočil z rodinné obchodnické tradice a přetřhal pouta s rodinou jednak volbou intelektuálních povolání (je zde redaktorem mocného tiskařského koncernu Melantrich), jednak sňatkem s intelektuálkou prošlou americkým prostředím — prožila čtyři roky v USA jako žena filmaře, s nímž se seznámila a který zemřel v Čechách (za druhé války v domácím prostředí se stává komunistkou). Spor obou rodin je v románě přiveden ke konci. Albert Nedobyl, který zdědil všechny vlastnosti dravého podnikatele, se nakonec střetne s komunistou Vaculíkem, potomkem proletářské rodiny Pecoldovy, která má s Nedobylovými nevyřízené účty. Albert odjíždí po znárodnění do Kanady, má podnikatelský úspěch, ale odnárodní se. Také Vaculík, jehož syn padl na straně republikánů ve Španělsku, je po 1945 » zklamán a má bolest, když na památku jeho syna, interbrigadisty, nečekaně padl hanlivý stín, vržený dogmatem stejně nelibostným jako nepochopitelným, « praví autor v doslovu, kde vykládá, že rodiny se vyvíjejí dál i po roce 1945, » ale o tom, co následuje, bude třeba vyprávět jinak, jiným jazykem a v jiných souvislostech. «

Název románu je vzat z platonovského mýtu: dokud vládne rozum, sedí v sedle a má otěže v ruce

královský vozataj; když mu vypadnou, vlada rozumu se ztratí. Cyril tvrdí, že není dosud nikdo, kdo by mohl zdvihnout ty otěže ve válečné katastrofě; jeho žena vidí toho, kdo zdvihne otěže, v SSSR; Albert Nedobyl spatřuje budoucnost v anglosaském světě.

Neffova technika se v tomto posledním svazku změnila. Obepínaje úsek historie 1918-1945, Neff nemá čas na kronikářskou drobnokresbu předchozích svazků a představuje lidské osudy zhuštěnou formou. Budí pozornost i jeho vsouvání skutečných jmen a postav do známých dějů (Melantrich, profesor Felix z Techniky, atd.). K největším zdarům patří stručné, ale věrně vystižení atmosféry v Čechách na sklonku války.

Opožděné reportáže (jak zní titul českého vydání) Ladislava Mňačka, autora, mimo jiné, dobrého románu s tematikou z druhé světové války, *Smrt sa volá Engelchen*, úspěšně zfilmovaného, budí pozornost z jiných než literárních důvodů. Je to jedenáct tragických příběhů z doby kultu. V úvodu autor objasňuje, že byl ve všech zúčastněn » nejen jako bezmocný posluchač, a rozvádí i otázku, jak je možné, že podobné příběhy se mohly stát. » Dlouho jsem se chystal napsat tuto knihu. Věděl jsem, že ji jednou napíšu a že vyjde. Ten čas tedy uzrál. Fakt, že vychází, že může vyjít, je také ukazatelem velkých změn, k nimž v našem životě došlo. « Kniha je šikovně napsaná, Mňačko je dobrý stylist a dobrý pozorovatel. S výjimkou jednoho odborníka přísluhujícího režimu jsou všechny oběti komunistické justice zde představeni jako pravověrní komunisté. V podstatě není Mňačkovou knihou spokojen nikdo. » V podání spáchaných křivd, bezpráví a násilí, Mňačkovi leckde chyběl hlubší myslitelský přístup, a to zejména v tom, že si autor nedal za úkol hledat kořeny a počáteční bod omylu, « napsalo *Rudé právo*. Z druhé strany výtka je přesně tatáž: » počátek slepé koleje, který Mňačko dost jasně nezdůraznil *Rudému právu*, je nepochybně v systému samém — a to ani Mňačko napsat nemohl.

Nemohl to pochopitelně napsat dosud nikdo, ale implikace je jasná i v jiných literárních dílech, na příklad v *Démonu súhlasu* Dominika Tatarky. Tento rozsáhlý fejeton (nebo jak charakterizovat tento žánr?) vyšel už v roce 1956 v časopise Kul'turný život, ale teprve loni jako kniha. Groteska, satira, výsměch psaný v první osobě představuje slovenského spisovatele a prostředí, v kterém žije v letech kultu. Závěry dodává historie sama: jiných let komunismu v Československu po válce nebylo, a předtím u nás komunismus nebyl u moci. Nabízí se nějaký jiný logický závěr? Dialekticky jistě: jeho ztělesněním je dnes Laco Novomeský.

(Příště dokončení)

R.V.-F.S. (Ženeva)

Prozkoumali jsme seznam největších 150 vědců devatenáctého století. Musili jsme oddělit jména dvánácti vědců, jichž víru nemáme dokázáno. Na 130 zbývajících připadá devět agnostiků, pět vyslovených nevěrců, ale 124 vědců, kteří věřili v Boha, v nesmrtnost duše a v posmrtný život.

Duplessy

PRAVOSLAVNÁ CÍRKEV V RUSKU

(Dopis redakci)

S trochou nedůvěry jsem se pustil do Kramářova článku o pravoslavné církvi (NŽ, str. 91 n.); nerad poslouchám mínění politiků o církevních záležitostech. V článku jsem však našel informace z první ruky a musel uznat, že pro církevní věci své doby měl autor bystré oko. Pochopil jsem přitom také lépe Kramářův postoj politický: zdravé ocenění hodnot, které kultura světská i církevní podává od pokolení do pokolení k užítku národa i lidstva. Ale přesto přese všechno v některých názorech s ním souhlasit nemohu.

Kramářův článek je ovšem nutno chápat ze stanoviska, z kterého byl napsán: 1) stanovisko politika, pro kterého má náboženství význam, nakolik je spojeno s politikou; 2) stanovisko liberálního intelektuála v době, kdy filosofie německého idealismu ovládala nejen svět západní, nýbrž do značné míry i teologickou spekulaci ruských pravoslavných bohoslovců. Tím si pak vysvětlíme, proč Kramář ukazuje málo porozumění pro hodnoty — řekli bychom — zřidelní: Písmo a liturgii, prameny to tradice a milosti v životě církve.

Pro něho ruská pravoslavná církev propadla bezduchému obřadnictví a formalismu. Nevím, byl-li náboženský život ruského lidu jen a jen formalismus; vím však zcela jistě, že tento duchovně zmrzačený lid si po dobu celé jedné generace uchoval víru sám, skoro bez kněží, a při krvavém pronásledování. Inteligence však, pro kterou podstata náboženství ležela v oblasti rozumové, neměla v Rusku dosti síly, aby svým intelektuálním přesvědčením odolala komunismu, a proto buď ho přijala, anebo odešla do zahraničí. Jen lid, vybavený svým ritualismem, se dal do boje, a přes všechny ztráty v tom zápoleání obstál v podstatě vítězně.

Kramář si dobře všiml, že církev tam nebyla schopna získat si inteligenci anebo si ji vychovat. Postřehl také následky, které z toho za revoluce vyplynuly. Jakou odpovědnost však měla církev na tomto nedostatku svého vlivu na inteligenci? Mnoho nám vysvětlí platonovské pojetí jediné společnosti vedené politickou hlavou, kde církevní hodnostáři jsou odsunuti na vedlejší kolej; proto církev bez odporu přijala své zotročení za Petra Velikého, a proto i ta lhostejnost, s jakou mnoho svých úkolů, mezi nimi i výchovu, přenechávala občanské společnosti.

Spisovatel článku uznává, že církev se svým postavením spokojena nebyla, a od prohlášení náboženských svobod r. 1905 volala po vlastní správě, zvláště po obnovení patriarchátu. Toho se jí však dostalo až za sovětského režimu, ale musela za to zaplatit cenu velmi vysokou. Pak se už nemůžeme divit, že na ni skutečně padá část viny za vítězství revoluce. Bývalý biskup brjanský přiznal, že v rozhodných chvílích se odpovědný metropolita nepostavil na obranu carské vlády. Ale z druhé strany si musíme uvědomit i to, že se církev v podobných situacích na mínění nikdo neptal a rozhodovala za ni světská moc. Díváme-li se tedy na celou věc z tohoto hlediska, pak za církevní podporu revoluce je odpovědný Petr Veliký, protože zrušil patriarchát jako moc na vládě nezávislou. Nezapomeňme ani, že právě kyjevský a pak moskevský metropolita pomohl

svou podporou soustředit politickou moc v ruku moskevského knížete na škodu druhých (nejprve nezávislých a pak údělných) knížat. Podobná podpora by jistě nebyla carovi v době revoluce chyběla, kdyby ji byl mohl poskytnout nezávislý patriarcha *).

Je pravda, že Rusko má špatné zkušenosti s politickou činností patriarchů Filareta a Nikona, ale uvádět právě Filareta jako příklad patriaršního cesaropapismu, není zrovna přiléhavé. Filaret Romanov, švagr posledního Rurikovce Ivana IV., byl nejpravděpodobnějším nápadníkem carského trůnu, a proto ho car Boris Godunov donutil vstoupit do kláštera, a tím se vzdát nároků na trůn. Není tedy divné, že když po smrti Godunovů šlechta zvolila za cara jeho nezletilého syna, vzal patriarcha Filaret otěže vlády do rukou. Spíše tedy vládl jako člen carské rodiny než jako patriarcha.

Není pochyby, že pravoslavná církev před první světovou válkou byla mnohem ustrnulější než soudobá církev západní. Víme však taky, že z opatrnosti si uchovala leckterý obyčej, který se nám dnes zdá už přežitkem. Metropolita leningradský Nikodým na otázku, proč tolik dosud lpí na vnějších formách (on, vyrostlý už za sovětské vlády, nosí mohutný plnovous), prý odpověděl: »Začneme-li my sami měnit věci méně důležité, jak se budeme moci bránit, když na nás bude vláda vyžadovat změny ve věcech podstatných? Co pak z našeho křesťanství zbude?«

Ostatně revoluce a náboženské pronásledování zburcovalo vědomí církve, takže ve svém vnitřním postoji k světu vykonala veliký krok kupředu, takový, že si mluví strany čím dál více stěžují na nové popy: těžko prý se jim dá už něco vytknout, protože vědí, jak se v nové situaci pohybovat.

Jedno však Kramář — sám pravoslavný, nemýlím-li se — vystihl přesně: že církev bude ještě mít důležitou úlohu v dějinách ruského národa. A dosud, po pětácti letech otevřeného i skrytého pronásledování, nebyli komunisté schopni vymýtiti víru ze srdce věřícího lidu, a musí znovu a znovu organizovat protináboženskou propagandu, aby dosáhli výsledků, které podle jejich předpovědi měla sama sebou přivodit změněná hospodářská situace.

Je dobré, že NŽ uveřejnil Kramářův článek. Už i proto, že podobné články připomínají, jak církev v Rusku (i u nás) potřebuje aspoň naši mravní pomoci. Když věřící, v Rusku i u nás, se dovídají o našem zájmu, jistě je to posiluje. Podobný příklad z dějin: Křesťanské vědomí na Iberském poloostrově v době muslimského panství udržovalo přesvědčení, že na severu země je možno stále ještě putovat k Svatému Jakubu v Kompostele a že ani Bůh, ani lidé, ani svatí v nebi na ně nezapomínají.

O. Elisej

*) Sám moskevský patriarcha Alexej v projevu 16. února 1960 (za který pak musela církev velmi trpět) prohlásil, že pravoslavná církev od nepamětných dob činně spolupracovala na vytváření ruské státnosti.

Co se stane ze života, záleží z velké části na tom, jak se člověk modlí a jak se druzí modlí za něho. Velká díla jsou vždy nesena modlitbou.

Romano Quardini

stalo se doma, v exilu a jinde ve světě

VE VATIKÁNĚ A V ITÁLII

15. července sv. Otec odjel z Říma na svou letní vilu v Castel Gandolfo. Cestou se zastavil ve čtvrti Trastevere a v kostele P. Marie, v kterém se právě konaly poutní slavnosti ke cti P. Marie Karmelské. Navštívil též jednu nemocnou, která už léta je odkázána na lůžko. V Castel Gandolfo uděloval každou středu generální audienci pro poutníky a turisty; v neděli v poledne se s věřícími pomodlil Anděl Páně. Do Říma se vrátil 12. září, aby osobně řídil poslední přípravné práce na třetí sněmovní zasedání.

Ve výroční den svého zvolení papežem — 21. června, byla to letos neděle — Pavel VI. sloužil mši svatou v bazilice sv. Petra. Ve večerních hodinách zavítal do Koleje sv. Petra apoštola, v níž bydlí kněží z misijních zemí, kteří konají na římských církevních učilištích svá doplňovací studia. — K svátku jeho křestního patrona, sv. Jana Křtitele, mu jménem celého katolického světa blahopřál děkan kardinálského sboru Evžen Tisserant. Sv. Otec odpověděl delším proslovem, v kterém shrnul hlavní události uplynulého prvního roku svého pontifikátu, oznámil vrácení ostatku hlavy sv. apoštola Ondřeje pravoslavnému patraskému metropolitovi, poslal pozdrav věřícím umlčené Církve a pojednal o několika významných otázkách církevního života (viz str. 193). — 28. června udělil biskupské svěcení pěti právě jmenovaným biskupům; byl mezi nimi tajemník sekretariátu pro jednotu křesťanů Holandau mons. Jan Willebrands. — Ve výroční den své papežské korunovace, 30. června, byl přítomen slavné mši svaté v bazilice sv. Petra, kterou sloužil kard. Evžen Tisserant. V poledních hodinách navštívil útulek pro přestárlé osoby při kostele sv. Petra v okovech a rozdával jim jídlo; všem nechal svůj osobní dárek a pro kuřáky nezapomněl ani na cigarety.

Hlava sv. apoštola Ondřeje, bratra sv. Petra, byla přenesena do Říma po pádu byzantského císařství; u Milviova mostu ji přivítal 12. dubna 1462 sám papež Pius II., nám Čechům dobře známý Eneáš Silvio Piccolomini. Rozhodnutí vrátit tento ostatek pravoslavnému metropolitovi z Patrasu na Peloponesu, kde sv. Ondřej podle tradice byl ukřižován a odkud hlava byla přenesena na nějakou dobu do Cařihradu, vyvolalo v pravoslavných kruzích velmi příznivou odezvu. Sám metropolita patraský Konstantin to oznámil svým věřícím a veřejně děkoval papeži Pavlovi za toto rozhodnutí.

Patriarchu Athenagorovi, který začátkem června onemocněl, Pavel VI. poslal telegram, v kterém ho ujišťuje svou oddaností a láskou a svými modlitbami za jeho brzké plné uzdravení. Patriarcha Athenagoras za telegram hned poděkoval.

Účastníkům konference o vytvoření bezatomového pásma ve Středomoří, která se konala v prvních dnech červencových v Alžíru, sv. Otec poslal prostřednictvím svého státního tajemníka kard. Cicognaniho zvláštní poselství. Konferenci pořádala komunistická Světová rada míru; do Vatikánu poslala delegaci, již však z pochopitelných důvodů nemohla být poskytnuta audience — audience na naléhání lékařů byly v ony dny dočasně úplně přerušeny. V poselství se připomíná, jak pro mír pracovali poslední papežové, že Pavel VI. ze všech sil podporuje vše, co má za cíl nastolení pravého, spravedlivého a bezpečného míru. » Svatá stolice nemůže se účastnit podniků politických a vojenských, podobně jako nemůže spolupracovat v ničem, co má za cíl šířit ideologie nesouhlasící se zásadami, které ona hájí jako platné a vhodné pro celou lidskou rodinu. Schvaluje ale úsilí podporující svornost mezi národy a oddalující nebezpečí války; zvlášť nabádala k odzbrojení a k odvrácení atomové války.« — Dále sv. Otec zaslal

list k oslavám 550. výročí kostnického koncilu; k 350. výročí smrti sv. Kamila Lellise, apoštola nemocných a umírajících; k vyhlášení nezávislosti Naska, účastníkům sociálního týdne italských a špadišských katolíků; a členům Hnutí katolické dělnické mládeže JOC, jichž se sjelo na 20 000 do Strasburku, aby sestavili » Listinu mladého evropského dělníka «.

V audienci sv. Otec přijal mj. účastníky evropských závodů ve vodním lyžařství, účastníky zasedání Evropské unie, politické vedoucí Severní Rhodesie, studenty z Konga a Japonska a skupinu buddhistických představitelů z Japonska.

Mezi Svatou stolicí a Tuniskou republikou byla uzavřena dohoda Modus vivendi, kterou se stanoví právní situace katolické Církve v Tunisu. Odchodem Evropanů se počet katolíků zmenšil na nepatrnou menšinu; proto Svatá stolice se zříká vlastnictví velké většiny kostelů a budov, které budou proměněny v muzea a knihovny. V městě Tunisu např. zůstanou otevřeny jen čtyři kostely, kdežto dříve jich bylo daleko víc. Tuniská vláda zaručuje svobodné vykonávání katolických bohoslužeb; též zůstanou otevřené školy vedené katolickými řeholníky. — Je to první diplomatická dohoda Svaté stolice se státem, který uznává islám za státní náboženství.

Svatá stolice a africká republika Rwanda navázaly diplomatické styky. Svatá stolice bude mít v hlavním městě republiky apoštolského nuncia a Rwandská republika ve Vatikáně svého velvyslance.

Kongregace obřadů jednala o blahověření rodičů sv. Terezie od Ježíška Ludvíka Martina a jeho manželky Azelie, roz. Guerinové.

Církev má 72 biskupů Afričanů: jednoho kardinála, 16 arcibiskupů a 55 biskupů. Z amerického světadílu pocházejí dva černí biskupové: mons. Augustin Rémy, světící biskup v Port-au-Prince v republice Haiti, a mons. Josef Bowers, biskup v Akře v Ghaně.

Se svolením římské kongregace koncilu mohou biskupové v některých zemích dovolit věřícím, aby v jistých kostelích splnili svou povinnost nedělní mše svaté už v sobotu večer. Lze pro to uvést řadu důvodů, jako rostoucí rozvoj turismu na konci týdne, takže vzhledem k hodinám odjezdu a příjezdu je mnohdy těžké být přítomen mši svaté v neděli; mnohá místa v horách jsou na dlouhou dobu odříznuta od světa sněhem, nedostatek kněží a konečně i důvody rázu politického; např. v Izraeli, kde sobota je den sváteční, kdežto neděle den pracovní, věřící splní svou náboženskou povinnost v sobotu večer. Dovolení už bylo dáno pro několik diecézí ve Švýcarsku, Argentíně a Itálii. V kýmě mohou věřící být přítomni nedělní mši svaté v sobotu ve čtyřech kostelích. — Na dosavadním církevním zákonodárství ale nic změněno nebylo. I nadále neděle je » den Páně «.

V předvečer sv. Petra a Pavla byla vsazena do portálu vatikánské baziliky nová bronzová vedlejší brána, dílo italského sochaře Jakuba Manzu. Práce trvala patnáct let. Tématem všech deseti reliéfů je smrt; je znázorněna smrt Kristova, P. Marie, Ábelova, sv. Josefa, prvomučedníka sv. Štěpána, sv. Rehoře VII., papeže Jana XXIII. a konečně v symbolických obrazech: smrt na zemi, ve vzduchu a smrt násilná. Na zadní straně je dlouhý reliéf začátku II. vat. sněmu a ukazuje papeže Jana, když mu líbá prsten africký kard. Rugambwa.

V městě Bra v sev. Itálii vystavoval do 31. srpna své malby náš krajan mistr Harry Jelínek, žijící dnes na Západě. O jeho obrazech přinesly příznivý posudek přední italské deníky.

3. července zemřela v Římě ve věku 64 let generální představená školských sester františkánek ctih. matka M. Domitila

Rotterová. Pocházela z Kolína a generální představenou byla od r. 1942. Od r. 1948 žila v Římě. Pod jejím vedením kongregace přes nepříznivé poměry velmi vzrostla. Dnes čítá na 800 sester v šesti provinciích: tři provincie jsou v USA, jedna je v Chile a italská provincie má pět domů s 60 sestrami.

V ČESKOSLOVENSKU NÁBOŽENSKÉ ZPRÁVY

V italském katolickém deníku *Il Quotidiano* píše novinář Valerio Ochetto, že se *nadarmo snažil setkat s pražským arcibiskupem mons. Beranem* v Radvanově. Hlídač u brány mu řekl, že potřebuje písemné svolení Úřadu pro církevní záležitosti z Prahy. Tam mu řekli, že mons. Beran si nepřeje návštěvníky, nechce napřed ovlivňovat jednání mezi vládou a Vatikánem; ostatně, k návštěvě není třeba žádného dovolení, » mons. Beran je svobodný občan, na něm to záleží, přijme-li vás, nebo ne«. Hlídač u vily — jen v kalhotách, bez košile — zůstává neoblomný: písemné dovolení z Prahy, nebo nic. — Zostření dozoru nad mons. Beranem a ostatními biskupy internovanými v Radvanově potvrzují i katolické tiskové kanceláře. Podle švýcarské KIPA rozhodlo ministerstvo školství a kultury, že *návštěvníci mohou mluvit s biskupy, jen když mají písemné povolení.*

Rudé právo z 11. června píše o zatčení Karla Oulehly, »náboženského fanatika«, a Marie Ondrouchové, »bývalé řeholnice«, kteří prý rozšiřovali protistátní letáky a tak *narušovali předvolební kampaň.* Pocházeli z Němčic u Kojetína.

V prostorách Pražského hradu, především v bazilice sv. Jiří a ve Vladislavském sále, byla uspořádána výstava »*Velká Morava — 1100 let státního a kulturního života*«. Otevření byl přítomen sám pres. Novotný a ostatní komunističtí a političtí předáci. Podle tisku výstava působí ucelenějším dojmem než v Brně a Nitře; je obohacena o makety a modely objevených světských a církevních staveb, je zdůrazněn vliv velkomoravské kultury v Čechách; jsou vystaveny dvě rytiny v kameni z konce 9. století, nalezené při výzkumu přemyslovského hradiště v Libušíně u Kladna; rytiny patří k nejstarším lidovým výtvarným projevům v Čechách. Očekává se, že výstavu navštíví víc jak půl miliónu lidí; v Brně ji loni shlédlo 180 000 a v Nitře letos na 120 000 návštěvníků. Výstava bude otevřena do konce září. Pak bude přenesena do Vídně a do jiných měst v zahraničí.

27. června udělil trnavský biskup mons. Lazík *kněžské svěcení* *bohoslovcům posledního ročníku* litoměřického semináře. Podle měsíčníku pro kněze Duchovní pastýř měly by letos celé Čechy a Morava 13 novokněží. V bratislavském semináři skončilo studia 18 bohoslovců; šest nebylo vysvěceno, prý protože ještě nemají věk, který pro přijetí kněžství žádá církevní zákoník. Fakultní rada v Litoměřicích zvolila na další dvě léta děkanem profesora biblických věd dr. Jana Merella a proděkanem dr. Václava Bartůňka. ● Rolf Hochhuth, autor zkresleného dramatu o Piu XII. »*Náměstek*«, nedovolil, aby jeho dílo bylo předvedeno v ČSSR. Velmi se proto na něho zlobil Ladislav Mňačko, protože v NSR vydali jeho »*Opožděné reportáže*« bez jeho svolení. (»*Chtěl jsem zabránit, aby bylo Opožděných reportáží zneužito k štvavé kampani vůči mé vlasti a straně*« - Mňačko) ● *V den 600. výročí smrti Arnošta z Pardubic* — 30. června — přijela k hrobu tohoto prvního pražského arcibiskupa skupina kněží pardubického vikariátu; vedl je kapitulní vikář z Hradce Králové dp. Václav Javůrek. ● 25. května zemřela při automobilové nehodě provinční představená českomoravské provincie milosrdných sester sv. Kříže *ct. matka M. Kamila Gelingová* z Bystrice pod Hostýnem ve věku 66 let a 43. roce řádové profese. Úřad provinční představené zastávala od r. 1937 a naposled bydlela v Charitním domě v Broumově. Byla pohřbena na hřbitově sester sv. Kříže v Choryni u Val. Meziříčí. M. Kamila se vracela z Ruzyně, kam vyprovázela odjíždějící gen. předsta-

PAVEL VI. se ubírá v otevřeném autě do orvietské katedrály.

venou své kongregace M. Helenu Giorgettiovou. M. Helena navštívila všechny Charitní domy, v kterých její sestry ošetřují nemocné a staré, a byla velmi vzdělána dobrým jejich duchem. ● V Moravské galerii v Brně otevřeli stálou expozici sbírek umění ze středověku a z 20. století. Mezi gotickými díly je např. nástěnná malba přenesená z Hustopeče u Brna *z kostela, který byl nedávno zbourán* (rozhl. 14. května). ● *Prof. Josef Lukáš Hromádka*, děkan Komenského evangelické teologické fakulty a nositel Leninovy ceny míru, se dožil 8. června 75 let. ● *Archiv hl. města Prahy* převzal od farního úřadu v Bohnicích listinu s datem 30. května 1158. Na pergamentu o rozměrech 17 x 9 cm v textu o deseti řádcích pražský biskup Daniel potvrzuje pravost ostatků uložených do oltáře bohnického kostela sv. Petra. Posvěcení kostela byl podle listiny přítomen král Vladislav s manželkou Juditou. ● 3. června se konala v Praze *konference České charity* za přítomnosti delegátů diecézí a zástupců charitních ústavů a zařízení. Promluvil i několik řeholních sester z ústavů. Na další správní údobí byl znovu zvolen předsedou pražský kapitulní vikář Stehlík; ústředním ředitelem zůstává kanovník Jan Mára. Česká katolická charita podle slov Plojharových má za úkol sociální a zdravotní péči o církevní osoby a zajišťuje kulturní potřeby duchovenstva a věřících. ● Při úpravách náměstí Svobody v Brně byly objeveny *zbytky románského kostela sv. Mikuláše*. K osmibokému kněžišti byla v 14. století přistavěna gotická věž. Koncem 18. století kostel sloužil jako skladiště vojenské správy a v r. 1869 byl zbořen.

Časopis *Československý voják* v květnovém čísle se vyslovuje *proti odstranění Církve*. To by vedlo k ustavení podzemního hnutí, k bujení tajných náboženských sekt a podkopávalo prestiž socialistického systému v cizině. Legálně existující Církev a kněží dávají státu možnost kontrolovat náboženský život občanů.

Bratislavská Pravda 15. března psala proti přehnanému pronásledování náboženství a proti pokrytectví, které z něho plyne. V košické kavárně pozdravili komunistku tři kněží z mírového hnutí; jeden: »*Čest práci!*«, druhý: »*Dobré ráno!*« a třetí: »*Rukulíbám!*« Soudružka odpověděla: »*Na věky, amen.*« Všichni prý se na sebe podívali a dali do smíchu. Proč se přetvářet, píše čtenářka Pravdy, proč nevysslovit i to Pochválen bud ..., když někomu jde ze srdce. Totéž platí o prostých lidech, kteří statečně pracují, budují socialismus — proč mají křtít své děti v sousední obci, chodit do kostela do druhého okresu, mít v ložnici kříž nebo svatý obrázek, kdežto v místnosti, kde přijímají hosty, mají obrazy »*světské*«, nebo i zarámanované výroky z klasiků marxismu-leninismu?

Začátkem léta byl v Maislově synagóze vystaven stříbrný poklad židovského kultovního náčiní ze 16. až 20. století. Bylo vyrobeno většinou pražskými, moravskými a vídeňskými vcehovními mistry. Poklad nashromáždili za války nacisté ze 153 zničených židovských obcí v Čechách a na Moravě.

RŮZNÉ ZPRÁVY

Volby do Národního shromáždění, Slovenské národní rady a národních výborů, konané 14. června, skončily podle plánu. Z celkového počtu 240 823 kandidátů nebylo zvoleno pět kandidátů do místních národních výborů. Mezi 300 samozřejmě zvolenými poslanci NS jsou dva kněží: ministr zdravotnictví Josef Plojhar a náměstek pověřence SNR pro výstavbu Josef Lukačovič. Do Slovenské národní rady byli zvoleni další dva kněží: Alexandr Horák a Josef Haša. V celých volbách byla proti kandidátům národní fronty odevzdána zhruba 0,1% hlasů. Nové Národní shromáždění zvolilo, na návrh člena předsednictva ÚV KSČ Hendrycha, jednomyslně svým předsedou Bohuslava Laštovičku, který za let » kultu osobnosti « jako náměstek ministra národní obrany byl ze své funkce odvolán. Zdeněk Fierlinger, třebaž ještě zvolený poslancem, ocitá se na vedlejší koleji. Novým primátorem města Prahy je Ludvík Černý. ● V předvečer voleb byly uveřejněny *testy dvanácti » výtržníků « z 1. května*: vězení od tří do čtrnácti měsíců. Na vyvrácení zpráv na Západě, že to byli studenti, tisk zdůrazňuje, že jednomu z obžalovaných je 41 let a že byl ještě s jiným už třikrát trestán. Jen šest obviněných byli mladiství. ● Podle FEC byly *bouřlivé oslavy prvního máje též v Liberci*; posměšné poznámky a pískání vyvolaly řeči funkcionářů o úspěších při výstavbě města. Bylo prý zatčeno asi 10 osob, většinou mladí dělníci. ● Na Kladensku a Ostravsku si horníci veřejně stěžovali na *nedostatečná bezpečnostní opatření*, pro něž došlo k vážným neštěstím; tak např. v Trinci se mezi železným šrotem octla i nevybuchlá munice z poslední světové války; při neštěstí byli čtyři dělníci zabiti a sedm zraněno. ● *Vlčnov na Moravském Slovácku* slavil 1. června 700. výročí svého založení. Tradiční Jízdě králů přihlíželi i » rodáci žijící v zámoří «. Oslav se využilo k předvolební propagandě: Vlčnovští prý slíbili splnit své závazky v zemědělské výrobě a získat své obci čestný název » Vzorná socialistická družstevní vesnice «. ● Při nepříznivých povětrnostních podmínkách mohou *letadla letící do Vídně* přistát na bratislavském letišti. ● Bratislavská Pravda napomíná členy komunistické strany, aby *pečlivě platili své příspěvky*, jinak at raději ze strany vystoupí. » Proč vůbec vstoupili tito lidé do strany? « ● V ČSSR je 3 702 471 majitelů *rozhlasového povolení*. ● Od 1. července nejsou už všechny zdravotnické služby zadarmo. Za vystavování receptů se zavádí manipulační poplatek 1 Kčs; na lékařském vysvědčení musí být kolek desetikorunový, za péči v jeslích, mateřských školách a dětských útláčích bude poplatek denní podle výše platu rodičů a zvyšuje se příplatek za umělé přerušování těhotenství. Nově budou upraveny také sazby za léčebně preventivní péči pro cizí státní příslušníky. ● *K počátku dubna* měla ČSSR 14 miliónů 29 tisíc obyvatel; přírůstek za první čtvrtletí činil 24 650 osob. Ve srovnání s rokem 1963 poklesl počet přerušování těhotenství, ale stoupl počet rozvodů na 17 000.

Podle Svobodného slova z 4. července do 31. května přijelo do ČSSR 995 874 turistů; Večerní Praha z 20. července ale byla skromnější: za šest měsíců bylo turistů jen 150 312, a Lidová demokracie z 19. července zachovala » zlatou střední cestu «: prý za první pololetí do ČSSR zavítalo na 400 000 turistů. Jisté je, že jich je daleko víc než dříve; ale i tato věc má své stíny: nové procesy proti pašerákům a překupníkům odhalují slabost komunistického hospodaření; v ČSSR je velká poptávka po italských pláštích proti dešti, transistorech, kávě, kakau atd. Jeden Rakušan se dokonce pokoušel o prodej auta, v kterém přijel na návštěvu.

Do 30. června mohlo do zahraničí téměř 160 000 čs. občanů. ● Koncem března bylo 93 335 *zájemců o auto*; mohou čekat, že budou uspokojeni do tří let. Mezi prvními deseti, kteří dostali koncem května první vozy Škoda MB (dostali je přednostně držitelé vysokých státních vyznamenání) byli manželé Frankovi, kteří na auto čekali čtyři roky. Od 1. července je snížena cena benzínu z 4 Kčs na 2,40 Kčs, současně je » upravena «, tj. zvýšena daň z motorových vozidel. Z osobního auta nejnižší sazba je 900 Kčs ročně, pojištění proti havarii 475 Kčs a zákonná odpovědnost 144 Kčs, čili přes 1500 Kčs na rok. ● ČTK vydává pro zahraniční návštěvníky anglicky Daily Press Survey, německy Revue der Woche a francouzsky Revue hebdomadaire. Od července lze dostat v hotelích pro zahraniční turisty přední západní tiskoviny, jako New York Times, Time, Times, Le Monde, Corriere della Sera, rakouské Die Presse a německé Spiegel, Frankfurter Allgemeine Zeitung. ● V Černém jezeře na Šumavě našli potápěči několik beden s nacistickými písemnostmi a trhaviny. ● Čs. pošty vydaly šest známek s námětem květin; jsou vyobrazeny: zvonek řepkovitý, bodlák nicí, čekanka obecná, kosatec žlutý, hořec hořepník a vlčí mák. Dále vyšly příležitostné známky k IV. sjezdu Čs. červeneho kříže a k IV. evropskému kardiologickému kongresu. ● Intermetall je nová mezinárodní organizace ČSSR, Maďarska a Polska; bude to obdoba Evropského společenství pro uhlí a ocel. ● Ve spotřebě piva je ČSSR na druhém místě ve světě, je před ním jen Nový Zéland; protože pivovary nestačí uspokojit poptávku, není vyloučeno, že bude snížena stupňovitost. ● Mezi Bratislavou a Vídní jezdí vždy ve středu, v sobotu a neděli rychlá loď Raketa. ● Organizace Pionýr oslavila 28. června 15. výročí založení průvodem Prahou. ● V Tel Avivu byla uspořádána výstava o dějinách Židů a jejich pronásledování nacisty. Nejstarší památka na židovské osídlení v Čechách a na Moravě pochází z r. 955. ● Auto Škoda MB 1000 se bude prodávat na Západě za 1470 dolarů, kdežto v ČSSR stojí 44 000 Kčs, tj. 5000 dolarů. Jen touto nízkou cenou ČSSR může proniknout na světový trh; škodovky mají sice silný a odolný motor, ale její karoserie stále ještě nemůže soutěžit se západními vozy po stránce estetické. ● Ve Sloupu u Macochy byla objevena nová propast » Větrná «; nachází se v části tzv. » kulmové chodby jeskynní « prof. dr. Karla Absolona, odkryté v zimě r. 1960.

KULTURNÍ ZPRÁVY

Na XIV. mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech dostal Velkou cenu, křišťálový globus, čs. film *Obžalovaný*, který se zabývá zločiny kultu osobnosti. Americký film » Ten nejlepší « (The Best Man) získal zvláštní cenu prosy. ● 26. června zemřel v Praze prof. dr. Mirko Očadlík, ředitel Ústavu hudby při filosofické fakultě Karlovy university; nedávno slavil své šedesátiny. Byl především znalec Smetanův. ● Čtyřiaosmdesátiletý Bohumil Bydžovský, autor mnoha učebnic matematiky, slavil svou diamantovou svatbu. Do 75 let přednášel na Karlově universitě a dvakrát byl jejím rektorem. ● Smetanova » Prodaná nevěsta « byla hrána na scéně Národního divadla celkem 2500krát. ● Šedesátin se dožil hudební skladatel Iša Krejčí. ● V Žereticích na Jičínsku objevili dělníci z JZD hrob ženy z 10. až 11. století, tj. z konce doby slovanské a počátku českého státu; v hrobu byly zachované esovitě náušnice. ● Čestmír Císař, ministr školství a kultury, uveřejnil v červnu v Kulturní tvorbě článek, který znamená *napomenutí všem » revizionistům a antistalinistům*: trpělivost strany prý je dovršena; mladou generaci varuje: prý si osobuje právo kydat hnůj na to, zač jejich otcové bojovali. Nadešel čas zlikvidovat ideologický zmatek u některých členů strany a obnovit pořádek a disciplínu. ● Ve vedení Svazu čs. spisovatelů a redakci slovenského Kulturného života došlo k několika změnám; až příští měsíce ukážou, jaký byl jejich význam. Tak např. stalinistu Ivana Skálu vystřídal jako první tajemník Svazu » revizionista « Jiří Šotola, Ladislav Mňačko

odešel z redakce Literárních novin, ale byl jmenován zastupujícím šéfredaktorem Kulturného života. Z redakce tohoto bojovného časopisu zmizel též Roman Kalínský. ● *Luco Novomesky* volal po rehabilitaci Závěše Kalandry, popraveného v r. 1949, který se rozešel s komunistickou stranou, protože protestoval proti zločinům Stalinovým. ● Josef Skvorecký vydal knihu povídek »*Sedmiramenný svícen*«; jen zdánlivě se v ní zabývá dobou protektorátu a okupace; ve skutečnosti v ní — jako výrazný a nejtragičtější spodní tón — slyšíme odsouzení nového, druhého pronásledování Čechoslováků židovského původu v dobách čistek. Skvorecký dává knize motto z knihy Kazatel: »... Viděl jsem slzy křivdu trpících, ježto nemají potěšitele, ani moci k vyjití z ruky těch, kteříž je sužují...« O židovských osudech napsal román též Ladislav Fuks »*Pan Theodor Mundstock*« (FEC).

V EXILU A JINDE VE SVĚTĚ

RAKOUSKO. — Blízko čs. hranic v Leonfelden se konala péčí rakouské odbočky mezinárodního hnutí Pax Christi velká náboženská manifestace. Byla obětována za mír ve světě a na vyprošení náboženské svobody pro všechny, kdo jí ještě nemají.

NĚMECKO. — Pro celé vých. Německo existuje jen jeden kněžský seminář v Erfurtu. Malé semináře jsou dva: v Schoneiche a v Madgeburku.

Universitní kostel v Lipsku je v nebezpečí, že bude zbořen. Náměstí Karla Marxe, na němž stojí, je upravováno, a všechny universitní ústavy už byly přeneseny jinam. Při zboření budov může být kostel poškozen, takže i on bude muset být odstraněn. V universitním kostele konají bohoslužby jak protestanté, tak i katolíci. Za války byly zničeny ve vnitřním Lipsku tři katolické kostely, ale katolíci dosud si nesměli znovu postavit ani jeden.

Nestlovo kritické vydání řecko-latinského textu Nového zákona vyšlo za 60 let ve 24 vydáních. V posledním zpracování z r. 1962 jsou zařazeny už i nejnovější objevy papyrů (Bodmer II - P 66). Po svém zemřelém otci Erwinu Nestlovi přejal tuto práci jeho syn Eberhard Nestle a Kurt Aland. Tohoto protestantského vydání původního textu Nového zákona se pro jeho solidnost používá i na některých katolických vysokých školách. Katolická známější vydání jsou Merkovo, Vogelsovo a Boverovo.

POLSKO. — Vídeňský arcibiskup kard. König nedostal vstupní vízum do Polska; na pozvání primasa kard. Wyszyńskiego měl být při poutních slavnostech 15. srpna v Čenstochové a pak navštívit západní diecéze. Na svátek Nanebevzetí P. Marie bylo v Čenstochové na 200 000 poutníků; mnozí přišla zdaleka a pěšky.

Kard. Wyszyński protestoval, že dětem v letních koloniích nebylo dovoleno chodit do kostela. Na nebezpečí pro víru dětí v těchto koloniích biskupové upozornili rodiče společným pastýřským listem. Kard. Wyszyński si veřejně též stěžoval, že stále leží v celních skladištích 50 000 exemplářů Písma svatého, které mu r. 1957 daroval papež Pius XII.

Krakovská Jagellonská universita oslavila 12. května *šestisté výročí založení*. Byli přítomni nejvyšší vládní funkcionáři, zástupci 70 universit a 20 akademií, ale žádný představitel katolické Církve, třebaš Církve měla na založení velkou zásluhu. Nebyl pozván ani krakovský arcibiskup, třebaš před lety přednášel na teologické fakultě, r. 1954 zrušené.

SOVĚTSKÝ SVAZ. — V hlavním městě Tadžikistánu Dušambe se konal proces proti jednomu otci rodiny, který svého syna vychovával nábožensky a připravoval ho na kněžské povolání: byl zbaven otcovských práv a syn poslán do státního internátu.

47 let po Velké říjnové revoluci se v Rusku stále světi církevní svátky, dávno už zrušené, píše Pravda. Ve vesnici

LONDYN. — Apostolský delegát ve Velké Británii arc. mons. Igina Cardinale v kruhu našich krajanů po mši svaté 5. července.

Makarovo prý ztratí kvůli náboženským slavnostem ročně 8000 pracovních hodin. A to ještě není vše: O náboženských svátcích lidé pijí, a tím se zmenšuje jejich pracovní výkon pro následující dny. Neúspěchem protináboženské propagandy je vinen stalinismus: občanské obřady byly nudné, domy, v kterých se dělaly náhradní slavnosti za náboženské obřady, nebyly estetické. Je třeba nápravy.

Pro zahraničí ale stát nejen že náboženství respektuje, ale má i o ně zájem. Tak se velmi šířili o pouti čtrnácti Rusů, profesorů Moskevské duchovní akademie, do Svaté země. Sovětský velvyslanec v Aténách se zajímal o stav budov ruských pravoslavných klášterů na hoře Athos; Sovětský svaz prý je ochoten hradit opravné práce v klášteře sv. Pantalejmona, aby mohl přijmout patnáct mnichů, o jejichž příchod ze Sov. svazu se už delší dobu jedná. V Rusku samém jsou kláštery dále rušeny.

ANGLIE. — Svátek našich svatých apoštolů oslavili v Londýně 5. července ve francouzském kostele na Leicester Square mši svatou v staroslověnském jazyku za přítomnosti apoštolského delegáta ve Velké Británii arc. mons. Igina Cardinale. Před mši svatou dp. Jan Lang *posvětil prapor Čs. obce legionářské v exilu*. Vojáci legionáři tak vzpomněli 50. výročí založení legií v r. 1914, kdy první prapor, darovaný České družině moskevskými Čechy, byl slavnostně posvěcen a Družině na kyjevském náměstí odevzdán, podobně jako byl posvěcen i červenobílý prapor s čs. lvem, darovaný II. pluku sv. Cyrila a Metoděje. Několik dětí přistoupilo při této mši svaté poprvé k svatému přijímání.

Česká americká Sázava má nového opata

Na generální kapitule opatství sv. Prokopa z Lisle byl jím zvolen jedenačtyřicetiletý P. Daniel Kučera, naposled ředitel vysokoškolské koleje sv. Prokopa. J. Milost nřdp. Daniel Kučera je nástupcem opata Ondráka, který zemřel 23. prosince 1961; je to pátý opat opatství sv. Prokopa. 19. srpna nově zvolený opat přijal v katedrále sv. Rajmunda v Jolliet opatské svěcení z rukou chicagského kardinála Alberta Meyera. Slavnostním kazatelem byl někdejší student koleje sv. Prokopa, dnes biskup v Gary, Slovák mons. Ondřej Grutka. — Novému panu opatovi blahopřála za české uprchlíky římská Křesťanská akademie.

USA. — 9. května navštívil benediktinské opatství sv. Prokopa v Lisle děkan kard. sboru *Evžen Tisserant*, který v těch dnech zavítal do USA k posvěcení knihovny university Notre Dame v South Bend.

Čtenářům NZ posílají pozdrav členky řeholní společnosti sester P. Marie — Marian Sisters — gen. představená Marta a sestra Tereška. Jsou to někdejší šedé sestry z Brna, které také musely z vlasti prchat, a po 14 letech práce se dožily 24. května svého velkého dne: nedaleko Lincolnu ve státě Nebraska arc. ze St. Louis kard. Elmer Ritter jim posvětil jejich nový mateřinec. Bylo přítomno 14 biskupů, víc než 150 kněží a na 12 000 lidí z celého okolí. O oživení programu se postaraly čtyři kapely katolických škol v uniformách. » Středisko P. Marie«, jak říkají komplexu budov, se skládá z exercičního domu, pak útulku a školy pro duševně zaostalé děti a vlastního mateřince, ve kterém nyní je 26 sester.

Naši čtři krajané v Kalifornii se sešli na cyrilometodějskou pouť 5. července. Mezi přítomnými byla i řada krajanů ze staré vlasti, kteří byli v USA na návštěvě u svých příbuzných. Při mši svaté zazpívala koncertní pěvkyně paní Adéla Gébrová dvě vložky: » Hvězdy dvě se z Východu« od Křížkovského a Sušila a Dvořákovu biblickou píseň » Hospodín je můj pastýř«. Při odpolední akademii a družné zábavě vyprávěla sestra Tereza z řeholní společnosti šedých sester P. Marie o práci a plánech v americkém státě Nebraska, kde sestry slibně pracují.

V Dumbarton Oaks, kde je středisko Harvardovy university pro byzantská studia, se konalo od 7. do 9. května symposium na téma: *Byzantská mise k Slovanům a sv. Cyril a Metoděj*. Symposium vedli prof. dp. František Dvorník a R. Jakobson. Byli přítomni též vědečtí pracovníci z ČSSR.

26. července oslavil 65. výročí svého posvěcení na kněze apoštolský protonotář Eduard Kasal, který je dosud farářem v Owatonně ve státě Minnesota.

Vatikánský pavilón na Světové výstavě v Novém Yorku přivítal 2. července svého pětimilionového návštěvníka.

Biskup z Oklahomy mons. Reed promluvil na valném zasedání presbyteriánské církve; pozdravil presbyteriány jako bratry v Kristu a vyslovil své uznání nad jejich úsilím uspíšit chvíli křes.anské jednoty. — Biskup z Pittsburku mons. Wright mluvil na podobném valném zasedání metodistů.

KANADA. — 14. června byl vysvěcen na kněze další český uprchlík dp. Svatopluk Rus. Únor 1948 mu znemožnil pokračovat ve studiích na Vysoké škole technické v Praze; dokončil je v Torontu; dva roky pracoval u firmy Westinghouse Co. Pak se rozhodl stát knězem baziliánem. Primiční mši svatou pro krajanu sloužil v kostele sv. Bazila v Torontu 21. června. — Svému krajanu novokněží přejeme hodně Božích milostí v jeho práci.

31. května posvětil torontský arcibiskup kard. Mc Guigan nový kostel sv. Václava, který nahradí dřívější, zbořený z komunikačních důvodů. První mši svatou sloužil v kostele farář dp. Jaroslav Janda za asistence P. Jaroslava Popelky a Svatopluka Rusa. Slavnostní kázání pronesl P. Václav Feřt, před-

stavený jezuitského misijního domu z Montrealu. Odpolednímu obědu byli přítomni mj. zástupce arcibiskupství, duchovní anglikánské církve rev. White, duchovní správce čs. baptistického sboru v Torontě rev. Józsa Novák, ohijský senátor Svoboda a za torontského starostu Slovák George Ben, jehož slova, nabádající ke spolupráci české a slovenské katolíky na náboženské úrovni, byla zvláště vřele přijata. Anglikán rev. White zakončil oběd děkovnou modlitbou, v které též svolával Boží ochranu pro papeže Pavla a duchovenstvo farností sv. Václava.

Letosní pouť u Sv. Antonínka v Chathamu 21. června znamenala též vzpomínku na 15. výročí založení farnosti. V ten den se dosavadní farář těšitel P. Ludvík Gaborik rozloučil s osadníky a představil jim nového faráře P. Damiána Mlýnského. — P. Gaborikovi v jeho nové práci v Sarnii přejeme hojně Božích milostí. Bude tam rektorem nově otevřeného malého semináře své řeholní společnosti a vychovávat kněze pro naši starou vlast.

FRANCIE. — První neděle v srpnu vzpomněli společně francouzští a němečtí katolíci 50. výročí zahájení první a 25. výročí druhé světové války. Byli přítomni arcibiskupové z Frýburku v Německu a ze Štrasburku z Francie, dále německý ministr Krone a býv. francouzský ministr Michelet, někdejší vězeň dachovský.

V INDII dva katolíci kněží byli usmrceni při propuknutí náboženských nepokojů mezi primitivními křes. any a mohamedány v severovýchodním státě Bihar. Tak belgický jezuita P. Rasschaert chtěl bránit mohamedány před křes. any rozvášněnými nad zprávami o pronásledování křes. anů mohamedány ve vých. Pákistánu. Křes. ané ho považovali za mohamedána, a tak i on byl zasažen smrtelně kamenem. Min. předseda Néhrú ho nazval v soustrastném telegramu arcibiskupovi z Rančí mučedníkem lásky bliženské. — Už v lednu byl usmrcen za podobný chokolností Američan P. Nowack.

Jste už členem Apoštolátu?

APOŠTOLÁT SV. CYRILA A METODĚJE

pod ochranou blah. Panny Marie

je zbožné sdružení, které podporuje a šíří myšlenku sjednocení odloučených bratří s katolickou Církví:

modlitbou: členové se denně modlí na ten úmysl: *Otče náš, Zdrávas Maria* a přidávají prosby: *Svatá Panno Maria, oroduj za nás, sv. Cyrile a Metoději, orodujte za nás!* — *Kněží* mimoto alespoň jednou za rok slouží mši sv. na úmysly Apoštolátu sv. Cyr. a Met. a za živé a zemřelé členy Apoštolátu;

podporou děl Apoštolátu: činní členové přispívají podle možnosti, alespoň 0.25 dol. (150.- lir) ročně, nejsou-li docela chudí. V tom případě stačí, když se modlí na úmysly Apoštolátu, aby získali odpustky a jiné duchovní výhody. — *Přispívající* členové dávají jednou provždy alespoň 10 dolarů (6000 lir) nebo ročně 1 dolar (600 lir). — *Zakládající* členové obětují jednou provždy 50.- dolarů (30 000 lir). — Všichni členové požívají týchž duchovních výsad.

Příhlášku zašlete na jednu z uvedených tří adres:

Do Ameriky: Rev. CLAUDE VIKTORA, O.S.B.
St. Procopius Abbey, Lisle, Illinois. - U.S.A.
do Anglie: Rev. JOHN LANG, S. I.
114, Mount Street, London, W. 1. - England
do Itálie: Rev. JOSEF OLŠR, S. I.
Roma, Piazza S. Maria Maggiore, 7. - Italia

Bude Vám zasláno potvrzení zápisu do členské knihy a připojeny stanovy Apoštolátu se seznamem odpustků a duchovních výsad.

p o z n á m k y

Třetí sněmovní zasedání

Začalo 14. září. Oznámil to 5. července oficiálním způsobem předseda koncilové komise pro koordinování sněmovních prací. Tak můžeme považovat za skončenou práci, kterou jednotlivým komisím dal po skončení druhého zasedání sv. Otec: ještě jednou přehlédnout všechny předlohy, zkrátit je, vyloučit všechny podrobnosti týkající se spíše jednotlivých zemí, a ponechat jen to, co má vztah opravdu k celé Církvi. Poslední z těchto přepracovaných předloh koordinační komise schválila na svém zasedání koncem června. Je zajímavé, že koordinační komise ve své souhrnné zprávě nemluvila už o sedmnácti předlohách, nýbrž jen o třinácti, takže předloha O přítomnosti Církve ve světě je teď předloha třináctá, ne sedmnáctá. Předloha O liturgii je už schválena, podobně jako předloha O prostředcích veřejného mínění; předloha O Panně Marii tvoří část předlohy O Církvi a předloha O duchovní správě byla spojena s předlohou O pastoračním úkolu biskupů v Církvi.

Hned začátkem července byly biskupům poslány všechny zbývající předlohy, které ještě nedostali. Byl jim oznámen pořad jednání na třetím zasedání a sděleno několik úprav v jednacím řádu, aby diskuse mohly probíhat rychleji. Na třetím zasedání bude nejdříve jednáno a hlasováno o předloze O Církvi, pak O pastoračním úřadu biskupů v Církvi, O ekumenismu, O Božím zjevení, O laickém apoštolátu a O přítomnosti Církve v dnešním světě.

Diskuse má urychlit rozhodnutí, že řečníci se musí ohlásit a podat souhrn svého diskusního příspěvku už pět dní napřed (dříve to byly jen tři dny); kardinálové, členové Řídící rady, mohou svolat Otce, kteří si přejí mluvit o témž předmětu stejným způsobem, a dohodnout se s nimi na jednom či dvou řečnících, kteří pak budou mluvit jménem ostatních (dosud jednacím řád to radil Otcům, nyní členové Řídící rady se sami v té věci mohou ujmout iniciativy); po skončení ohlášených řečníků nebo diskuse může se ujmout o daném předmětu slova ještě další řečník, když mluví jménem sedmdesáti Otců (dosud po skončení ohlášených diskusních příspěvků mohl se ujmout slova kdokoliv, a po skončení diskuse o daném předmětu, když mluvil jménem pěti řečníků). A konečně se zakazuje v koncilním sále a v jeho blízkosti rozdávat tiskoviny, které by mohly přímo ovlivnit sněmovní práce.

Modleme se za sněm

Pražské Všekřesťanské mírové shromáždění

Od 28. června do 3. července se konalo v Praze II. všekřesťanské mírové shromáždění na heslo »Moje smlouva je pokoj a život«. Bylo přítomno na 1000 delegátů, pozorovatelů a hostů z 30 zemí, především z Východu, ale dost bylo duchovních i laiků z USA a Kanady, poměrně málo z Asie a Afriky; z Číny nepřišel nikdo z politických důvodů: řečnění o mírové koexistenci prý narušuje připravenost k boji socialistického tábora. Mezi přítomnými byl pravoslavný metropolita z Leningradu Nikodým, arcikněz Borovoj, a předseda hesensko-nasavské evangelické církve dr. Niemöller, který shromáždění zahájil kázáním v Betlemské kapli. Ve zprávách v tisku mnoho mluvili o »pozorovatelích« katolické Církve; byli to ale pozorovatelé samozvaní, Svátá stolice nikoho nejmenovala. Zasedáním byla přítomna delegace kněžského (katolického) Mírového výboru; z členů delegace byl uveden jen slovenský kanovník dr. Stefan Zárecký, který shromáždění pozdravil dost opatrným proslovem.

Jakým způsobem se diskuse, alespoň podle organizátorů, měly nést, ukazuje už sestavení komisí: o studené válce, o zneužívání křesťanství k antikomunismu, o německé otázce, o odzbrojení atd. Před politickými tématy důrazně varoval dr. Niemöller a západoněmecká delegace skutečně hrozila, že odejde; jen předsedovi shromáždění prof. Hromádkovovi se podařilo odstranit hrozící zlom. Situaci jednou také zachránil metropolita Nikodým, když ustoupil od odsouzení »západního antikomunismu«. Na závěrečném zasedání byla přijata Výzva k vládám, parlamentům a vlivným světovým osobnostem a Poselství církvím a křesťanům. Oba dokumenty nabádají k úsilí o mír, o odzbrojení, o odstranění kolonialismu atd. Nezapomíná se ani na mírovou smlouvu s oběma německými státy, »vyřešení otázky západního Berlína a na likvidaci vojenských základů na cizích územích« — tedy všechno slogany, které tvoří ozvěnu řečí komunistických politiků. Byly poslány pozdravné telegramy Chruščovovi, pres. Johnsonovi a min. předsedovi Douglas Humovi. Slavnostně byla přečtena odpověď Chruščovova. Účastníkům poslal dopis prezident Novotný a gen. tajemník UNO U Thant. Ministr Plojhar přijal »představitel katolické Církve z kapitalistických států, kteří byli přítomni jako pozorovatelé« (?).

Jako katolíci můžeme vidět velký rozdíl mezi shromážděním z r. 1961 a

letošním. Zmizel protikatolický tón a neozvaly se už útoky proti »Vatikánu«. Právě naopak: Arcikněz Borovoj mluvil velmi pěkně o papeži Janovi; dal ho za vzor i nekatolíkům. Mnoho řečníků uvedlo úryvky z encyklik Mír na zemi a Matka a učitelka. Shromáždění tedy tvořilo krok vpřed a pro čs. účastníky občasná otevřená diskuse západních delegátů znamenala trochu nové naděje v náboženskou a občanskou svobodu.

Redakci došlo

J. B. Souček: *Řecko-český slovník k Novému zákonu*. Vydala jako vázané skriptum (cyklostylované) Komenského evangelická bohoslovecká fakulta v Praze r. 1961. Stran 374, cena Kčs 41.

Máme sice rozsáhlé starší řecko-německo-české i novější řecko-české slovníky Lepařovy, ale už jsou těžko dosažitelné, a kromě toho jejich základ tvoří řečtina klasická. Platí to i o Prachovu *Řecko-českém slovníku* z r. 1942. Zvláštní slovník řečtiny biblické však nám dosud chyběl. Tuto mezeru z velké části vyplňuje teď tato práce prof. Součka.

Zachycuje celou slovní zásobu řeckého Nového zákona podle vydání Nestlova. Jeho přednost však dále záleží i v tom, že skoro u všech heslových odstavců uvádí údaj nebo značku, z kterých lze poznat, zdali se to neb ono slovo vyskytuje také v řeckém překladu Starého zákona, a které jsou hlavní hebrejské výrazy přeložené v Septuagintě příslušným řeckým výrazem.

Slovník je rozdělen na tři části: v první jsou obsažena obecná slova, v druhé pak vlastní jména a ve třetí je podán rejstřík některých obtížnějších mluvnických tvarů.

S radostí upozorňujeme na tuto knihu. Je to jistě dílo velké pile i velké lásky k psanému slovu Božímu. Poslouží dobře všem milovníkům Písma, kteří prostřednictvím řeckého původního znění chtějí hlouběji proniknout ke kořenům inspirovaných posvátných knih Nového (a nepřímo i Starého) zákona. *omp*

Milada Součková, Parnasan Jaroslav Vrchlický (anglicky). Vyšlo jako svazek 50 série Slovanské spisy péčí C. H. van Schoonevelda z university ve Stanfordu, Calif., v nakladatelství Mouton & Co. The Hague, Holandsko.

Luboš Šourek, Mládež v Československu 1964 (německy). Vydala Kancelář katolické exilové mládeže střední Evropy v Mnichově 23, Beichstrasse 1.

Vojtěch N. Duben, Ledy se hnuly. Československý kulturní a politický kvas 1963. Vydalo Universum Press Co., 149 Wooster Street, N. Y. Grafická úprava Františka Švehly.

Chrysostom Mastik, Víno Vesuvu. Verše. Vydáno v edici Ismael, Lima, Peru 1964.

dopisy · dotazy · odpovědi

Jak je to s kremací

Čtu v Lid. demokracii ze 6. června, že sv. Otec dovolil kremaci » i příslušníkům katolické Církve «. Musím přiznat, že mě neuspokojila ani odpověď profesora litoměřického semináře dr. J. Kouřila, uveřejněná zase v LD 20. června. Mám podezření, že si ji » upravili «. Jak to vlastně je?

Y. Z. (ČSSR)

S kremací, tj. pohřbíváním mrtvol spalováním, se setkáme už velmi brzy v dějinách lidstva, třeba je mladší než pohřbívání do země. Zná je Homér, staří Germáni, Slované, Keltové aj. Třebas ve Starém zákoně nenajdeme žádný zákaz spalování, považuje se pohřbívání do země za nařízené Bohem. Spalování neznají ani Egypťané. Římané znali obojí způsob pohřbívání, do císařské doby platilo spálení mrtvoly za vznešenější způsob pohřbení. Pak nabývá vrchu pohřbívání do země, až křesťanství spalování vlastně úplně odstranilo. R. 784 Karel Velký zakázal spalování pod trestem smrti. V starokřesťanské literatuře nenajdeme otevřenou polemiku proti spalování; spisovatel Minucius Felix píše (III. stol.), že křesťané odsuzují hranice a pohřbívání ohněm. Pohřbívání do země totiž lépe odpovídá křesťanskému učení o posmrtném životě. Tělo pohřbené do země se stává semenem, z něhož Bůh dá vyrůst novému oslavenému tělu (I Kor 15, 36-44); smrt je jako sen, odpočinek, z něhož Kristovi věrní vstanou k věčnému životu.

Starověk a středověk neznal tedy kremaci, jako ji hlásalo naše evropské 19. a 20. století, tj. jako projev protináboženský a protikatolický: Církev pohřbívá do země, my spalujeme, a tím prohlašujeme, že smrtí všechno končí, že není žádný posmrtný život. První s tím přišli ideologové Francouzské revoluce, kteří opravdu chtěli ve Francii kremaci zavést, ale bez úspěchu. Úspěšnější byli materialisté a bojovníci proti katolické Církvi v půli min. století, zvláště z řad svobodných zednářů. Velkou propagaci spalování rozhodl zednářský sjezd v Neapoli r. 1869 — měl to být »protikoncil« prvního sněmu vatikánského. Nadšeným propagátorem kremace byl též marxisticky zaměřený Svaz svobodných myslitelů, založený r. 1905. A ještě v našem století kremace byla jednou ze zbraní všech volnomyšlenkářů, pokrokářů a bojovníků za heslo » Pryč od křma «. Je zajímavé, že kremaci dovolily ve všech evropských a amerických státech vlády protinábo-

ženské. Ani naše první republika nezůstala pozadu; kremaci přijala r. 1919, a každý z nás ví, že kdo se tehdy dal spálit, vyznal tím své »pokrokové«, protikatolické smýšlení.

Tyto ideologické, věroučné důvody vedly Církev, že kremaci už od r. 1886 odsoudila a církevními tresty postihla všechny, kdo se dávají spálit nebo kremaci podporují. Odpírá jim svátosti, církevní pohřeb, nesmí být za ně slouženy slavné zádušní bohoslužby, musí být pohřbeni mimo církevní půdu (viz církv. zákoník čl. 1203 a 1212). Bohudík, tyto ideologické důvody pro kremaci dnes už ustupují do pozadí; naopak, více se hlásí důvody praktické a hygienické. Praktické: Naše hřbitovy se dnes ocitají v obývaném prostranství, zaujmají víc a více místa, takže pro chudší je to dnes velký výdaj zakoupit si na hřbitově místo. Je pravda, že této » finanční « zbraně hojně používali v ČSSR komunisté, kde všichni pojištění mají zdarma pohřeb žehem, ale ne do země, ten musí příbuzní drazé zaplatit.

Pro tyto důvody nyní Církev ustupuje v oblasti kázeňských předpisů, které sama dala. Podle pokynů kongregace Sv. oficia církevní pohřeb bude nyní odmítnut jen tehdy, když je jasné, že kremace byla zvolena z nenávisti a odporu vůči katolickému náboženství, jako popření křesťanských článků víry o vzkříšení těla a o nesmrtelnosti duše. Podle týchž zásad se bude též posuzovat, zda někomu mají být odmítnuty svátosti a veřejné slavné zádušní bohoslužby. I nadále ale Církev dává přednost pohřbívání do země. Staví se proti kremaci, když k ní nejsou vážné důvody.

Zmírněním církevních trestů Církev konečně dokazuje pružnost svého zákonodárství: přijímá zvyky některých národů, jako Indů, Japonců — vlastní to spalování mrtvol — když neodporují článkům víry. Už v dřívějších letech tam misionáři dovolovali katolíkům, aby byli přítomni spálení svých pohanských příbuzných, podobně jako Církev na Západě dovolovala kremaci, když pro to byly vážné důvody rázu především hygienického.

Z uvedeně odpovědi LD z 20. června se dovidáme, že zmírnění církevních trestů stran kremace vymohl pro české země pan biskup Tomášek za svého posledního pobytu na koncilu. Už r. 1946 žádal o to církevní úřady olomoucký arcibiskup dr. Leopold Prečan po poradě duchovních na Hostýně, jíž předsedal dnes už zemřelý prof. dr. Bedřich Vašek. Podobnou prosbu přednesl v Římě nástupce Prečanův na stolci sv. Metoděje

arc. mons. Matocha r. 1949. Zmírnění trestů bylo nyní rozšířeno na celou Církev, a biskupové je doprovodili bližšími předpisy. Tak např. v mnichovské diecézi liturgický výkrop musí být vykonán v domu smutku, ne v krematoriu; ani nyní kněz nesmí vystupovat v krematoriu v duchovním nebo liturgickém oděvu. Pohřební obřady kněz smí vykonat jen u místa pohřbení, není dovoleno, aby provázek urnu z krematoria ke kolumbáriu. Urny mohou být uloženy i na církevním hřbitově, ale v hrobce, pod mramorovou deskou, tedy » pod zemí «. Nikde nečteme, že by bylo dovoleno urnu zanést do kostela, a před ní konat zádušní bohoslužby (které nyní jsou dovoleny) jako před rakví. Už z tohoto příkladu vidíme, že Církev i nadále dává přednost pohřbu do země. po

Apoštolát modlitby

V září se modlíme na úmysl, aby pohodlí a vymoženosti civilizace nezeslabovaly křesťanské pojetí života; úmysl *misijní*: za katechety.

V říjnu: za vyřešení těžkostí pocházejících z růstu obyvatelstva podle Božího zákona a v duchu spravedlnosti a lásky; *misijní*: aby u katolíků nechaňoval zájem o misie.

Z dopisů

V červnu jsme šli s mužem na pouť na Svatou Horu: prosit za víru našich dětí. Ačkoliv jsme tam přijeli až odpoledne, bylo tam lidí jako máku. Parkoviště bylo plné zájezdových autobusů a aut, ale hlavně motorek. (Z Cech)

V létě vídeňské banky měly volik čs. peněz, že už je přestaly kupovat. Ze svých velkých zásob prodávaly 100 Kčs za 66 šilinku. (Úřední čs. kurs je jedna koruna za tři a půl šilinku! Jen rakouským turistům na hranicích vyměňují celníci korunu za dva šilinky, a přísně se stihá, kdo by jel do ČSSR už s penězi lacině koupěnými v Rakousku.) J. V., Vídeň

Jsem ve » řeholním starobinci «, ale i tak je práce dost. Máme na starost i drůbežárnu, ale protože slepice jsou charitní, vejce musíme odevzdávat i... (Z Cech)

Mám radost opravdovou, že do kaple sv. Václava u Sv. Petra dáváte zasadit mozaiky našich slovanských apoštolů. Svatý Václav je přece prvním výkvětem sémě, které zasel sv. bratří. Posílám svůj dar. Kdyby nestačilo, jen napište, pošlu zase. P. L., Francie

Poslal jsem už svůj příspěvek?